

DRŽAVA

Kancelarija za ljudska i manjinska prava

Aktivnosti u procesu inkluzije
Roma

AKTUELNO

Od manjih mesta u
Srbiji digao ruke i Bog
i banke

Minority News

besplatan mesečni bilten o životu manjinskih zajednica u Srbiji

Broj 4 | SEPTEMBAR 2013

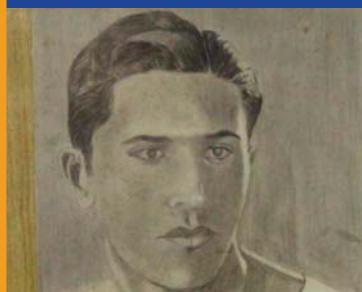
250 GODINA OD DOSELJENJA RUSINA U KUCURU

Minority REPORT

Kratak pregled
manjinskih prava

BUNJAVAČKA ZAJEDNICA

Krojio lopte, odela
i sportsku istoriju
Bajmoka

BOŠNJAČKA ZAJEDNICA

Bajramsko veče na
prijepljskom trgu

SPECIJALNI DODATAK

DUŽIJANCA
2013.

Žetvene svečanosti
2013. u bačkim Hrvata

Koliko su državama bitne nacionalne manjine?

Iako pitanje zvuči logično i pomislilo bi se da je u našoj epohi moguće pronaći jedinstven i precizan odgovor, tačan odgovor ne postoji.

Prvo, različite države pridaju različit stepen pažnje nacionalnim manjinama. Ipak, značaj nacionalnih manjina za savremene države nije uporediv sa značajem pravnog sistema ili sistema socijalne zaštite, koji po pravilu predstavljaju bitnu arteriju svakog političkog sistema i za koje možemo reći da u velikoj meri određuju karakter države.

Drugo, u različitim istorijskim periodima, pa čak i u različitim stepenima razvoja demokratije, pitanje nacionalnih manjina, ima različit značaj. Poznata je praksa potpunog ignorisanja specifičnih manjinskih prava. Još uvek se beleže pokušaji nasilne asimilacije, a postoje i primeri uspostavljanja visokog stepena autonomije. I sve to se događa u državama koje se nazivaju demokratske.

Treće, iako postoje međunarodni standardi koji su put ka uspostavljanju nacionalnih standarda u tretiranju nacionalnih manjina, nije slučaj da čak i demokratske države na isti način tretraju pitanje nacionalnih manjina. Dok jedni smatraju da je pitanje nacionalnih manjina unutrašnje pitanje svake države, postoje glasovi koji zahtevaju internacionalizaciju tih pitanja i intervenciju svetske organizacije.

Suverene države, čiji sunarodnici predstavljaju nacionalnu manjinu u drugoj državi, uglavnom sarađuju i u toj saradnji, kada god je moguće, dominira princip reciprociteta, ali taj princip nije uvek primenjiv, posebno kada su u pitanju zajednice koje nemaju svoju matičnu državu.

Jedinstven pristup pitanju nacionalnih manjina ukazuje na postojanje državne politike prema nacionalnim manjinama i jednak tretman nacionalnih manjina bez obzira na brojnost, postojanje matične države ili na druge razloge. U okviru takvog pristupa, nacionalne manjine bi trebalo da se tretiraju na isti način od strane države i da njihovi pripadnici imaju garantovana posebna manjinska prava.

Država bi trebalo da ima posebne institucije koje bi se kontinuirano bavile nacionalnim manjinama, a nacionalne manjine bi trebalo da imaju svoje organe sa specifičnim nadležnostima i ovlašćenjima koji bi sprovodili politiku prema svojoj zajednici.

Iako možda nije pristojno govoriti o "unutrašnjim" pitanjima država, neophodno je pokrenuti temu na međunarodnom nivou, posebno ukoliko smo svesni činjenice da u velikoj većini država žive nacionalne manjine.

U Srbiji žive pripadnici 30 različitih nacionalnih zajednica!

Iz češke zajednice

Tradicija, kultura
i rodna ravnopravnost

Iz grčke zajednice

Nacionalni savet Grka u Srbiji
proslavio 9 godina rada

Iz bugarske zajednice

NIU "Bratstvo" pred stečajem

Iz slovačke zajednice

Uručena nagrada
„Ana Njemogova Kolarova“

Iz rusinske zajednice

Durđeve - Festival rusinske
izvorne pesme

Aktivnosti u procesu inkluzije Roma

Pregled najzačajnijih aktivnosti koje je inicirala ili realizovala Kancelarija za ljudska i manjinska prava, kao i aktivnosti u kojima je Kancelarija učestvovala, u periodu od 1. januara 2013. u vezi sa unapređenjem položaja Roma

Vlada Srbije je usvojila Akcioni plan za primenu Strategije za unapređenje položaja Roma do 1. janura 2015. (jun 2013. godine).

Vlada Srbije je usvojila Strategiju prevencije i zaštite od diskriminacije, koja obuhvata i nacionalne manjinje u okviru koje su Romi izdvojeni kao posebno ranjiva kategorija stanovništva (jun 2013. godine)

Vlada Srbije je usvojila odluku o formiranju Saveta za unapređenje položaja Roma i sprovođenje Dekade inkluzije Roma, kao i Saveta za nacionalne manjine (maj 2013).

Savet za unapređenje položaja Roma je konstituisan u junu 2013., administrativno-tehničku podršku mu pruža Kancelarija za ljudska i manjinska prava, Evropska komisija i Vlada Republike Srbije su u junu 2013. organizovale seminar „Socijalno uključivanje Roma i Romkinja

Program stažiranja mladih pripadnika nacionalnih manjina u državnim institucijama Kancelarija realizuje u saradnji sa Ambasatom Velike Britanije i Ambasatom Holandije

u Republici Srbiji” na kojem je konstatovan napredak u svim ključnim oblastima za unapređenje položaja Roma (prvi seminar održan je 2011. godine). Usvajanje operativnih zaključaka, koji obuhvataju i aktivnosti koje su planirane tokom sledeće dve godine, je u finalnoj fazi.

Međunarodni projekti

Projekat Tehnička podrška Kancelariji za ljudska i manjinska prava za sprovođenje Strategije za unapređenje Roma implementira Misija OEBS iz sredstava koja je obezbedila Švedska agencija za međunarodnu razvojnu saradnju-SIDA. Projekat obuhvata različite elemente kao što su: angažovanje savetnika za inkluziju Roma u pet ministarstava; angažovanje dodatnih romskih koordinatora; izradu i razmenu primera dobre prakse za inkluziju Roma na lokalnom nivou; izradu godišnjeg upitnika za inkluziju Roma za lokalne samouprave; stažiranje mladih pripadnika romske nacionalne manjine u državnim institucijama; jačanje mreža romskih organizacija civilnog

Kancelarija za ljudska i manjinska prava

Započete su pripremne aktivnosti vezane za izradu zakona kojim bi se obezbedilo da se reseljavanje u svakoj od lokalnih samouprava vrši u skladu s međunarodnim standardima

i dr.

IPA 2012 - Komponenta 5 je usmerena na sprovođenje Startegije za unapređenje položaja Roma, implementira je Misija OEBS. Ova komponenta obuhvata šest rezultata:

- unapređenje pristupa ličnim dokumentima tj. smanjenje broja „pravno nevidljivih“ lica;
- jačanje kapaciteta romskog civilnog društva;
- smanjivanje osipanja romskih učenika u srednjem obrazovanju;
- unapređenje uslova stanovanja kroz podršku za legalizaciju i infrastrukturna ulaganja;
- unapređivanje pristupa zapošljavanju;
- unapređivanje koordiniranog pružanja lokalnih usluga kroz uvođenje mobilnih timova u 20 pilot opština.

Program stažiranja mladih pripadnika nacionalnih manjina u državnim institucijama Kancelarija realizuje u saradnji sa Ambasadom Velike Britanije i Ambasadom Holandije, program je namenjem mladim Romima, Albancima i Bošnjacima.

Raseljavanje neformalnih romskih naselja

Na osnovu upitnika koji je upućen lokalnim samoupravama dobijeni su podaci koji pokazuju da se tokom 2013. godine ne planira raseljavanje romskih naselja na teritoriji Srbije. Započete su pripremne aktivnosti vezane za izradu zakona kojim bi se obezbedilo da se reseljavanje u svakoj od lokalnih samouprava vrši u skladu s međunarodnim standardima. Proces priprema je u završnoj fazi i u njega su bili uključeni Ministarstvo građevinarstva i urbanizma, Ministarstvo pravde i državne uprave, kao i Republički sekretarijat za zakonodavstvo. Kancelarija pruža podršku u realizaciji Akcionog plana Grada Beograda kojim treba da se reši stambeno pitanje raseljenih stanovnika naselja Belvil i Gazela (socijalni stanovi, seoske kuće). Najveći deo sredstava obezbedila je Evropska komisija iz IPA rezerve- implementira UNOPS, deo sredstava obezbeđuje SIDA kroz projekat čiji je korisnik Kancelarija.

Obrazovanje i kultura

Inicirana je izrada Pravilnika koji će bliže definisati kriterijume i procedure za upis pripadnika romske zajednice na škole i fakultete. Ujedno, realizuju se različite aktivnosti u saradnji sa Nacionalnim savetom romske nacionalne manjine vezane za standrizaciju romskog jezika.

Kancelarija učestvuje u primeni mera afirmativne akcije za upis pripadnika romske nacionalne manjine u škole i na fakultete (prihvata i obrađuje podatke i priprema spiskove koji se dostavljaju Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja). U julu 2013. dostavljen je spisak od 205 kandidata.

Podrška unapređenju položaja Roma kroz projekte organizacija civilnog društva:

U okviru konkursa u oblasti Dekade inkluzije Roma podržano je 14 projekata, koji su realizovani tokom prve polovine 2013. Između ostalog, u okviru projekta Grupe 484 urađena je studija Tražioci azila iz Srbije.

Raspisan je konkurs za projekte organizacija civilnog društva usmeren na primenu Akcionog plana za primenu Staregije za unapređenje položaja Roma, koji traje do 30. septembra 2013. (sredstva su obezbeđena iz međunarodnog SIDA-OEBS projekta, u ukupnom iznosu od 17 miliona dinara).

Kratkoročne mere usmerene na smanjenje broja lažnih azilanata

Na sastanku na kom su učestvovali relevantne državne institucije, kao i predstavnik Delegacije EU, koji je održan u julu 2013., razmotrone su kratkoročne mere koje je moguće realizovati u predstojećem periodu kako bi se broj lažnih tražilaca azila smanjio. Kancelarija je pripremila nact predloga ovih mera koji je nedavno dostavljen Delegaciji EU i koji obuhvata niz aktivnosti koje je moguće realizovati tokom sledećih šest meseci odnosno u kratkom roku. S obzirom na postojeća budžetska ograničenja ove mere u većini se mogu primeniti uz podršku stranih donatora odnosno kroz postojeće projekte.

Raspisan je konkurs za projekte organizacija civilnog društva i usmeren je na primenu Akcionog plana

Od manjih mesta u Srbiji digao ruke i Bog i banke

M. Zazuljak

Sudbina stanovnika u manjim sredinama u Srbiji nije perspektivna. Manja mesta su manje interesantna za život, iseljavanje je konstantan proces, a pored ljudi, manja mesta napuštaju kompanije, preduzeća i banke, pa uslovi života za one koji ostaju postaju sve teži.

Poslednji primer takvog trenda je i Ruski Krstur, centar rusinske nacionalne manjine u Srbiji, kog su napustile sve banke, pa građani da bi obavili bankarske transakcije treba da prevale put od 20 kilometara, do obližnjeg Vrbasa ili Kule.

Sredinom juna je sa radom prestala i poslednja banka u tom mestu, te su stanovnici ostali bez mogućnosti da u svom mestu podižu ostvarene zarade, penzije i plaćaju račune.

Poslednja banka koja je zatvorena je KBC banka, koju su nedavno preuzeli Sosijet Ženeral banka i Telenor i od koje su građani očekivali da će ipak zadržati filijalu u Ruskom Krsturu, ali to se nije dogodilo.

Pre zatvaranja KBC banke, početkom aprila zatvorena je

Gotovo dva meseca najstariji Krsturci nisu mogli doći do svojih penzija

ekspozitura Razvojne banke Vojvodine (RBV), a sa radom je prestao i jedini bankomat u mestu. Dve banke imale su oko 4 000 klijenata, a pored klasičnih bankarskih, pružale su usluge plaćanja računa, što se danas odvija putem samo jednog šaltera, i to samo do 12.30 časova u pošti, gde sve poslove oko naplate računa obavlja svega jedan službenik, što je svakako nedovoljno za 4000 klijenata.

Gašenje Razvojne banke Vojvodine uslovilo je prelazak klijenata u Banku poštanske štedionice čija je najbliža ekspozitura u Vrbasu, udaljenom oko 20 km. U saradnji sa Mesnom zajednicom, Poštanska štedionica je organizovala potpisivanje ugovora u Ruskom Krsturu, što je posebno bilo pogodno za starije sugrađane koji nisu morali odlaziti u Vrbas. Za sve druge usluge, oni će ipak morati u Vrbas.

Zatvaranje banaka u Ruskom Krsturu je neke sugrađane ostavilo mesec ili dva bez prihoda, oni nisu bili u mogućnosti da plate račune za komunalne usluge i da izmiruju druge obaveze, što je dodatno zakomplikovalo i otežalo njihovu situaciju. Najteže su pogodjeni penzioneri,

**Manje sredine, iz kojih stanovništvo konstantno odlazi u veća mesta i gradove
bankama nisu interesantne**

AKTUELNO

Posle zatvaranja banaka, u Ruski Krstur su došli predstavnici nekih banaka i nudili su prelazak u njihovu banku, ali u ekspoziture u susednu Kulu

Bankarski šalteri su postali prošlost u Ruskom Krsturu

kojih u Krsturu ima skoro hiljadu. Oni nisu mogli doći do svojih redovnih i inače skromnih primanja.

Nakon prelaska u banku Poštanske štedionice i dobijanja novih platnih kartica, u pošti su nastale velike gužve. Pritisak na jedini šalter, koji nije ni osposobljen za bankarsko posovanje, je postao veliki te je često nedostajalo gotovog novca, što je dodatno

frustriralo građane koji su i po nekoliko sati čekali u redovima. Problem nije rešen ni postavaljanjem bankomata OTP banke u centru mesta jer se dešava da i bankomat ostane bez gotovine.

Od zatvaranja ekspoziture RBV i najave zatvaranja i ekspoziture KBC banke, čelnici Mesne zajednice i Nacionalnog saveta Rusina, kojem je sedište upravo u Krsturu, razgovarali su sa predstvincima više banaka o otvaranju predstaništva, međutim, ni od jedne nisu dobili pozitivan odgovor.

Kako se ispostavilo, manje sredine, u kojima dominira poljoprivreda kao delatnosti – bankama nisu interesantne. Neslužbeno, kažu da seoske sredine nisu komercijalne. Bez obzira na 4 000 klijenata, koliko su imale dve zatvorene ekspoziture, zarada od provizija nije interesantna komercijalnom sektoru koji je očigledno navikao na znatno veće zarade uz skromnija ulaganja.

Ruski Krstur je do ove godine
oduvек имао по две
ekspoziture različitih banaka.
Iako je seoska sredina
oslonjena na poljoprivrednu,
radi i oko 70-80 privatnih i
zadružnih firmi i preduzeća,
koje sada imaju i dodatni
trošak zbog svakodnevnog
odlaska radi predaje pazara,
ovde je centar obrazovanja i
kulture Rusina

Očigledno, novi principi poslovanja, posebno u „tranzicionej tržišnoj ekonomiji“, ne prepoznaju malog, običnog čoveka, već samo profit i novac. Svesni da je upravo to i svrha današnje ekonomije, građani Krstura ipak smatraju da ni takva ekonomija niti uspešna država ne mogu napredovati bez zadovoljnijih građana, bez obzira gde živelii.

Ruski Krstur je do ove godine decenijama unazad imao po dve ekspoziture banaka. Iako je seoska sredina oslonjena na poljoprivrednu, posebno proizvodnju paprike i povtarstvo, u naselju posluje oko 80 privatnih i zadružnih firmi i preduzeća, koje sada imaju i dodatni trošak zbog svakodnevnog odlaska u drugi grad radi predaje pazara.

PREDSTAVKA OMBUDSMANU ZBOG (NE)UPOTREBE RUSINSKOG JEZIKA

U okviru svojih redovnih delatnosti, zamenica Pokrajinskog ombudsmana Eva Vukašinović je krajem maja posetila i Ruski Krstur, gde su građani podneli više predstavki vezano za ostvarivanje zakonskog prava na službeno korišćenje jezika i pisma na Pošti u Ruskom Krsturu. Naime, od četvoro službenika, samo jedan

(poštar koji po selu raznosi poštu) govori rusinski, zbog čega na šalterima dolazi do problema u komunikaciji, a često i do određenog neprofesionalnog odnosa službenika u toj javnoj ustanovi.

I pre posete zamenice Ombudsmana, Nacionalni savet Rusina je zbog istog problema podneo pis-

menu predstavku i 20. juna Pokrajinski ombudsman je obavestio Nacionalni savet da je pokrenut postupak o toj pravnoj stvari i da se obratio JP PTT „Srbija“ Beograd radi rešavanja pomenutog problema sa službenom upotrebom rusinskog jezika na Pošti u Ruskom Krsturu.

Seoske sredine nisu komercijalne, i pored 4 000 potencijalnih klijenata koliko su imale dve zatvorene ekspoziture

“Posebno smo posvećeni razvoju lokalnih zajednica u manjim ruralnim sredinama udaljenim od gradova, kojima finansijske usluge nisu lako dostupne, a preko su potrebne”, navodi se na internet stranici jedne banke. Međutim, ni takva banka u praksi nije obezbedila građanima Ruskog Krstura te preko potrebne finansijske usluge.

Na odluku o zatvaranju ekspozitura možda utiče i to da je jedina Fabrika smrznutog povrća „ABC“ u stečaju, mada zaposleni još uvek svoje zarade redovno primaju preko tekućeg računa u banci.

Posle zatvaranja banaka, u Ruski Krstur dolaze predstavnici različitih banaka. Oni nude klijentima prelazak u njihovu banku, ali u ekspoziture u susednu Kulu. Za sada nema izgleda da će proraditi i neka banka u samom mestu. Kako kažu Krsturci, bilo koja je dobrodošla, a „pokupila“ bi sve klijente, samo da ne moraju odlaziti u Kulu i Vrbas, ili u nedogled čekati u Pošti.

Iako je problem vezan za nedostatak bankarskih usluga u mestu prebivališta u najvećoj meri ekonomski, on sve više postaje i društveni problem, kojem su podjednako izloženi pripadnici većinske i manjinskih zajednica. Specifično za rusinsku nacionalnu manjinu je to, što u dva mesta u kojima živi najveći broj Rusina u Srbiji, Ruskom Krsturu i Kucuri, ne postoji ni jedna banka.

Jasno je da je zatvaranje ekspozitura banaka legalna stvar i deo poslovne politike svake banke. Time nisu ugrožena manjinska prava, ali građansko pravo, uslovi života i ravnopravnost građana svakako jesu, kao i perspektiva života u mestu u kome nisu obezbeđeni uslovi koje ima većina stanovništva u Srbiji, a koji se iz godine u godinu pogoršavaju.

Država ima instrumente i mogućnosti da čak i privatnom kapitalu stvori uslove za obezbeđivanje usluga na teritoriji čitave države, zato je problem zatvaranja banaka u Ruskom Krsturu i problem države, te i državne institucije trebaju da se uključe u njegovo rešavanje.

Narodna banka Srbije i Ministarstvo finansija treba da se upoznaju sa problemom i da predlože rešenje koje će građanima obezbediti uslove kakve su imali i do sada jer ukoliko se sudsina građana u potpunosti prepusti ekonomskim interesima, Beograd može postati mali za sve građane Srbije koji nemaju uslove za život u svojim sredinama.

UMESTO ZAKLJUČKA

● Banke bi trebalo dobijanjem licence za rad da prislanu na uslove da posluju i u sredinama u kojima ne postoji toliki finansijski interes kao u velikim gradovima. Na taj način bi država pokazala brigu o građanima, a ozbiljne banke bi zaista bile društveno odgovorne organizacije. Slična rešenja su primenjena i kod izдавanja licenci za mobilne operatere koji su imali obavezu da svojim mrežama “pokriju” određeni procenat teritorije odnosno korisnika.

● Država bi trebala da ima za opšti cilj da građanima iz godine u godinu obezbeđuje bolje uslove života, bez obzira gde građani žive. To je interes građana, ali i države jer svako ignorisanje potreba građana u određenom delu države vodi centralizaciji, otporu ili gubitku autoriteta države.

● Pripadnici nacionalnih manjina imaju pored opštih ljudskih i građanskih prava i posebna prava kao pripadnici nacionalnih manjina. Srbija se opredelila za poštovanje manjinskih prava i preuzeila je obavezu da poštuje i unapređuje položaj nacionalnih manjina.

● Centralizacije države dovodi do neravnomernog razvoja zemlje, do zaostajanja određenih regiona, mesta i naselja, što kasnije predstavlja ozbiljan problem za društvo i državu i lako prerasta u politički problem koji nije jednostavno rešiti. Kao i kod mnogih drugih društvenih problema, prevencija mnogo manje košta i štedi državu kasnijih složenih i teško rešivih situacija.

● Situacija u Ruskom Krsturu navodi na razmišljanje o ulozi države i opravdanosti intervencija države u “slobodno tržište”. Jasno je da takva ideja naizgled nije u skladu sa modernim društvom koje opstanak i razvoj ima da zahvali privatnoj svojini, ali je takođe jasno da u državama u kojima država nije dovoljno jaka da se odupre krupnom kapitalu u nekim situacijama treba zaštiti građane, osnovne društvene vrednosti i dugoročnu orientaciju države.

Koliko smo napredovali u poštovanju manjinskih prava?

Kratak pregled manjinskih prava - 1

Pitanje manjinskih prava se sa većom pažnjom tretiralo u zapadnim demokratskim državama, gde je posebno deceniju nakon Drugog svetskog rata evidentan trend zakonskog regulisanja prava i položaja nacionalnih manjina, kao i njihove integracije u društvo. Bivša Jugoslavija, za razliku od većine socijalističkih država, prepoznavala je nacionalnu različitost i specifičnosti različitih etničkih grupa i u značajnoj meri je predstavljala izuzetak u Istočnom bloku.

Zemlje Istočnog bloka, u načelu, nisu nacionalno pitanje posebno tretirale, niti su razvijale sistem zaštite etno-kulturnih grupa. SFR Jugoslavija je kroz različite mehanizme obezbeđivala zaštitu prava takozvanih 'narodnosti', a Ustav iz 1974. godine definisao je položaj nacionalnih manjina i njihova kolektivna prava. Posebna institucija 'ključa' omogućavala je, uprkos jednopartijskom sistemu, zastupljenost manjina u političkom i društvenom životu.

Prvi akt o zaštiti nacionalnih manjina još 1815.

Za prvi akt u međunarodnom javnom pravu kojim je regulisan položaj i zaštita nacionalnih manjina uzima se Pariski ugovor o miru od 1815. Tim ugovorom je regulisan položaj Poljaka u Austriji, Rusiji i Pruskoj.

Još tim aktom se kod zaštićene manjine štite jezik i vera.

Versajski sistem zaštite nacionalnih manjina

Versajska konferencija nakon Prvog svetskog rata je donela odluku da se uspostavi sistem zaštite manjina čiju bi primenu nadziralo i čiju bi zaštitu garantovalo Društvo naroda.

Sistem se sastojao od pet sporazuma, nazvanih Sporazumi o manjinama, koji su zaključeni između Savezničkih zemalja, s jedne, i s druge strane (1) zemalja koje su izgubile rat; (2) novostvorenih i (3) proširenih država. Tako je uz svaki mirovni ugovor koji je bio deo tzv. Versajskog sistema mirovnih ugovora priključen i Sporazum o manjinama.

Skupština Društva naroda u rezoluciji koju je usvojila 21. septembra 1922. iznela je da „priznaje osnovno pravo manjina protiv ugnjetavanja, od čega ih štiti Društvo“, ali naglašava i „dužnost lica, pripadnika rasnih, verskih ili jezičkih manjina da sarađuju kao verni sugrađani sa nacijama kojima sada pripadaju“

Drugi svetski rat, prekretnica u poimanju nacionalne manjine

Tokom, a posebno nakon, Drugog svetskog rata prihvaćeno je drugačije stanovište u pogledu subjekta zaštite, pa i u pogledu prava i obaveza pripadnika manjina, nego što je bilo u sistemu Društva naroda.

Posle Prvog svetskog rata nije bio upotrebljen termin

Za prvi akt u međunarodnom javnom pravu kojim je regulisan položaj i zaštita nacionalnih manjina uzima se Pariski ugovor o miru od 1815.

Minority Report

Čitavih dvadeset godina posle Drugog svetskog rata se smatralo i pisalo da pitanje međunarodne zaštite manjina nije više aktuelno

„nacionalna manjina“. Posle Drugog svetskog rata među zapadnim silama i u UN prevladavalo je shvatanje da je termin „nacionalna manjina“ nepotreban i prevaziđen. Tokom i posle Drugog svetskog rata se postavilo pitanje zaštite manjina, ali naglasak je stavljen na individualnim pravima.

Prema tumačenju našeg uglednog akademika Prof. dr Vojislava Stanovića, **nakon Drugog svetskog rata nastojale su se izbeći izvesne “negativne” strane zaštite nacionalnih manjina** koje su tada postojale i koje su došle do izražaja između dva svetska rata kada je zaštita bila neefikasna, a **manjine bile povod za mešanje jednih država u unutrašnje stvari drugih država**.

Kako Frančesko Kapotorti (“Prava pripadnika etničkih, verskih i jezičkih manjina”, Beograd, Jugoslovenski komitet pravnika za ljudska prava, 2005) piše, što se tiče manjina, čitavih dvadesetak godina posle Drugog svetskog rata se smatralo i pisalo da pitanje međunarodne zaštite manjina nije više aktuelno.

Savet Evrope je predstavljao više izuzetak nego pravilo kada je u „Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda“ (Rim, 4. novembra 1950) u članu 14, gde se govori o nediskriminaciji, pored drugih uslova naveo i „nacionalno ili socijalno poreklo“, što se može smatrati kao vođenje računa o ljudima koji pripadaju manjinama po osnovi nacionalnog porekla.

Značajan dokument u obezbeđivanju prava nacionalnih manjina je Konvencija UNESCO protiv diskriminacije u obrazovanju, od 14. decembra 1960., koja obavezuje države da „nacionalnim manjinama“ priznaju pravo da izvode svoje obrazovne aktivnosti, uključujući održavanje škola, itd, iz čega se vidi da ulazi u upotrebu pojam „nacionalna manjina“.

U Završnom aktu KEBS-a (Helsinki, 1975), tzv. VII princip sadrži da će „države učesnice, na čijoj teritoriji postoje nacionalne manjine, poštovati pravo lica koja pripadaju ovim manjinama na jednakost pred zakonom, pružići im punu mogućnost za stvarno uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda i štitiće, na taj način, njihove legitimne interese u ovoj oblasti“.

Dosta kasnije, krajem 1992. godine, usvaja se „Deklaracija UN o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, verskih i jezičkih manjina“.

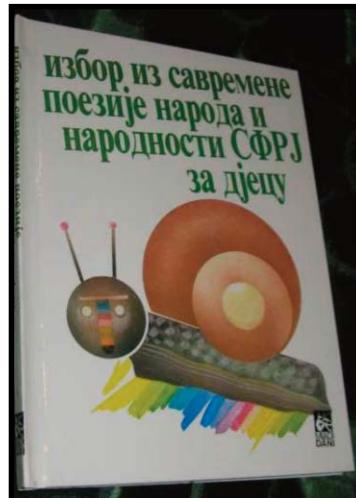
Okvirna konvencija Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih

manjina, koja je usvojena u Strazburu 1995. godine i Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima usvojena 1992. do danas predstavljaju najznačajnija međunarodna dokumenata koja pružaju osnov za zaštitu identiteta i položaja nacionalnih manjina.

SFRJ je imala sluha za “narodnosti”

Činjenica je da su kroz „ključ“ sve nacionalne grupe SFR Jugoslavije, u kojoj je bilo 6 konstitutivnih naroda (Srbi, Hrvati, Makedonci, Hrvati, Slovenci, Muslimani), proporcionalno bile predstavljene na svim nivoima vlasti, dok su ostale nacionalne manjine imale takođe garantovana manjinska prava, kao što je obrazovanje na maternjem jeziku.

SFRJ nije koristila, niti je priznavala pojam nacionalne manjine, već je koristila isključivo terime narod i narodnosti.

Tokom čitave istorije SFRJ, država je imala jasan stav i snažno je podržavala održanje i razvijanje različitih nacionalnih kultura i identiteta. Nije bilo ništa neobično da se još u ranom obrazovanju obrađuju običaji i stvaralaštvo nacionalnih manjina i zagovara tolerantan odnos prema različitim etničkim grupama.

Nove manjine, stari problemi

Raspad Savezne Federativne Republike Jugoslavije doveo je do toga da se na teritoriji Srbije pojave nove manjine, koje su u okviru prethodne države bile konstitutivni narodi. Sem problema regulisanja statusa Slovenaca, Makedonaca, Hrvata, Crnogoraca i Muslimana/Bošnjaka, u Srbiji je opšta društvena klima bila nepovoljna za opstanak i razvoj manjinskih zajednica, te su mnoge zajednice ostale bez značajnog broja svojih pripadnika koji su napustili Srbiju.

Interesantno je da je Ustav Republike Srbije iz 1990. godine, za nacionalne manjine i dalje upotrebljavao izraz „narodnosti“. Prvi put se u najvišem pravnom aktu koristi izraz nacionalne manjine u Ustavu SRJ iz 1992. godine.

Raspad Savezne Federativne Republike Jugoslavije doveo je do toga da se na teritoriji Srbije pojave nove manjine

Minority Report

Srbija 90-tih bila zemlja mržnje i straha

Imajući u vidu sankcije, ratove na prostoru bivše države i osiromašenje ogromnog dela stanovništva jasno je da su velikim delom opšti uslovi života doprineli trendu iseljavanja pripadnika nacionalnih manjina iz Srbije, što je trend koji je postojao i kod pripadnika većinske zajednice.

Iako su Ustavom iz 1990. prava manjina bila garantovana, izražene su bile etničke netrpeljivosti, nepoštovanje manjinskih prava i kršenje Ustava koje nije bilo sankcionisano. Stoga je za najveći broj pripadnika manjinskih zajednica, period devedesetih godina u Srbiji, bio jedan od najizazovnijih u savremenoj političkoj istoriji Srbije.

5.oktobar 2000. - značajan datum za prava manjina

Nakon petooktobarskih promena demokratska vlast Srbije je relativno brzo preduzela neophodne mere da bi se Savezna Republika Jugoslavija (ponovo) pridružila Ujedinjenim nacijama, Savetu Evrope i ostalim međunarodnim organizacijama.

Deo poteza novih vlasti predstavljale su i obaveze u vezi sa međunarodnim dokumentima i standardima zaštite nacionalnih manjina.

The newspaper cover features the title 'ПОЛИТИКА' in large, bold letters. Below it, a headline reads 'Србија на путу демократије'. A small photo of Vojislav Koštunica is visible on the right side of the main title. The text at the bottom left says 'Srbija konačno postaje demokratska država'.

Formirano je po prvi put i Savezno ministarstvo nacionalnih i etničkih zajednica, a nakon reorganizacije SRJ na osnovu Ustavne povelje Državne zajednice Srbije i Crne Gore i donošenja Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, ministarstvo je nazvano Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

U okviru SRJ Zakonu o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina usvojen je 2002. godine.

Tokom devedesetih godina u Srbiji nije postojao javni prostor u kome su pripadnici nacionalnih manjina mogli da iniciraju promene niti da javno govore o svojim potrebama

Danas položaj manjina uređuju pre svega Ustav usvojen 2006. godine i posebni zakoni među kojima se izdvajaju Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (2002., nastavio je da važi na teritoriji Srbije nakon odvajanja Crne Gore od Savezne republike Jugoslavije), Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja i Zakon o lokalnoj samoupravi (2002/6/7).

U politiku zaštite nacionalnih manjina u Srbiji, odmah po političkim promenama u Srbiji, uključile su se različite međunarodne organizacije od kojih je najznačajnija OEBS, Savet Evrope, Evropska unija, UNDP...

Srbija ima bilateralne ugovore o zaštiti manjina sa Hrvatskom, Makedonijom, Mađarskom i Rumunijom.

Ustav iz 2006.godine

Ustav republike Srbije iz 2006. godine je osnov za razvijanje politika zaštite nacionalnih manjina i njime se u najširem smislu uređuje njihov položaj i štiti njihov identitet i integritet.

Različiti članovi Ustava odnose se na garantovana ljudska i manjinska prava. Tako su Ustavom regulisani jednakost građana, sloboda izražavanja nacionalnog identiteta, zabrana diskriminacije, zabrana izazivanja rasne, verske i nacionalne mržnje, pravo na različitost, pravo na čuvanje posebnosti, kolektivna prava nacionalnih manjina (informisanje, kultura, obrazovanje, službena upotreba jezika), pravo na samoupravu, razvijanje duha tolerancije, mere afirmativne akcije, stečena prava, ravnopravnost u vođenju javnih poslova, nadležnosti autonomnih pokrajina u vezi sa ostvarivanjem prava nacionalnih manjina, zabrana nasilne assimilacije, pravo na udruživanje, pravo na saradnju sa sunarodnicima iz drugih država i neposredna primena zajamčenih prava.

nastaviće se...

Projekat Etnodijalektološka istraživanja i promocija kulture Čeha na prostoru Srbije

Afirmacija čeških kulturnih vrednosti

Odbor za medije Škole Plus

Projekat je sufinsaniran iz budžeta Republike Srbije - Ministarstva kulture i informisanja pod nazivom Etnodijalektološka istraživanja i promocija kulture Čeha na prostoru Srbije - Afirmacija čeških kulturnih vrednosti, a sprovodi ga Škola plus iz Bele Crkve.

Generalni cilj ovog projekta je istraživanje mehanizama (endogenih i egzogenih faktora) zahvajući kojima je mala češka populacija u uslovima gotovo dve stotine godina duge dislociranosti od matice zemlje ipak zadržala svoj češki kulturni identitet.

Pojedinačni ciljevi projekta odnose se na etnodijalektološka istraživanja češkog jezika na prostoru Južnog Banata, podizanje svesti mlađih o značaju očuvanja nematerijalne kulturne baštine, podsticanje raznolikosti kulturnih izraza, promovisanje tradicionalne kulture Čeha na prostoru Srbije. Etnodijalektološka istraživanja odvijaju se uz asistenciju stručnog konsultanta iz Balkanološkog instituta SANU, Beograd, prof.dr Biljane Sikimić.

Smatramo da će realizacija projekta motivisati i podstići mlade pripadnike češke zajednice da prepoznaju svoje kulturno nasledje i da nastave negovanje jezika i kulture Čeha.

Pojam kulturne različitosti biće im predstavljen ne kao mana već kao velika prednost. Sama činjenica da je velikom broju ljudi nepoznat termin nematerijalnog kulturnog nasledja predstavlja poseban izazov da se ovaj pojam demistifikuje.

ČOMI 2013 Češki otvoreni muzički internacionalni Festival

Ove godine Festival ČOMI je održan u Češkom Domu u Beloj Crkvi. Češka Beseda Bela Crkva kao domaćin uradila je mnogo da bi se do sada nekorišćen prostor dvorišta pripremio za dve muzičke večeri i očekivanu mnogobrojnu publiku. Zahvaljujući Nacionalnom savetu, oslikana je cela zidna površina, a ovako uređen prostor poslužiće kao buduća letnja čitaonica, ali i igraonica, pozorište na otvorenom, koncertni prostor, za druženje i puno toga. ČOMI 2013, treći Festival po redu, u najlepšem svetlu predstavio je stvaralaštvo muzičara, od kojih većina ima češko poreklo, a čeških melodija čulo se na pretek. Zadovoljni učesnici i publika potvrdili su da kulturni događaji i ovakve vrste oplemenjuju dušu. Bio je ovo divan završetak letnje kulturne sezone u organizaciji Nacionalnog saveta i čeških udruženja.

J. Bodnar

Utisci sa Letnje škole

Tradicija, kultura i rodna ravnopravnost

Stehlik Ljiljana,

Predsednica Odbora za kulturu Nacionalnog saveta Čeha

Misija OEBS u Srbiji organizovala je u Kladovu, od 16. - 21. avgusta 2013. godine, još jednu letnju školu za predstavnice Nacionalnih saveta nacionalnih manjina u Srbiji na temu tradicija, kultura i rodna ravnopravnost. Cilj letnje škole bio je da podigne svest izabranih žena u Nacionalnim savetima nacionalnih manjina o mogućnostima primene rodne ravnopravnosti u oblastima iz nadležnosti saveta kao što su obrazovanje, kultura, upotreba maternjeg jezika i mediji.

Kao predstavnica Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine imala sam priliku da budem učesnik ove letnje škole. Prvoga dana na panel diskusiji "Uloga žena u nacionalnim savetima" imale smo priliku i zadovoljstvo da nam se obrate zamenica zaštitnika građana, gospođa Tamara Lukšić – Orlandić i gospođa Eva Vukašinović, zamenica Pokrajinskog ombudsmana za prava nacionalnih manjina, te gospođa Snežana Periškić, članica Nacionalnog saveta hrvatske Nacionalne manjine, učesnica prošlogodišnje letnje škole. Prema rečima zamenice zaštitnika građana, gospođe Tamare Lukšić – Orlandić, društvo u kome se ne čuje glas žena nije manje žensko već je manje demokratsko. Otuda ni jedna oblast u Srbiji ne sme da bude nedostupna ženama.

Letnju školu otvorio je gospodin Jan Lueneburg, šef odeljenja za demokratizaciju i gospođa dr Zilka Spahić

Šiljak, direktorka Letnje škole. Veliku podršku pružile su nam gospođe Jelena Jokanović i gospođa Zorana Antonijević. Iskusne predavačice dr Zilka Spahić Šiljak, dr Svenka Savić i dr Biljana Sikimić uspevale su da nam svih ovih dana održe pažnju i podstaknu nas na aktivno učenje i interaktivnu razmenu ideja.

Meni su posebno interesantne bile teme koje su se odnosile na ugrožene jezike, te konkretnе preporuke za upotrebu rodno osetljivog jezika kao i modul o ženama na mestima odlučivanja. Jedna od tema odnosila se i na transnacionalni identitet i potrebu formiranja ženske elite i liderstva žena u javnoj sferi, zatim predstavljanje žena iz manjinskih grupa u medijima u Srbiji.

Letnja škola u organizaciji Misije OEBS u Srbiji je za mene pravi pogodak ne samo kao mogućnost za sticanje novih znanja već i kao mogućnost za takozvano "interkulturno premoščavanje".

Zaključne ideje ove letnje škole, koje se odnose na razmenu ideja i informacija te formiranje zajedničkog ženskog manjinskog portala, u mnogome će pomoći svakoj od učesnica da u okviru svog nacionalnog saveta utiče na promenu svesti.

U Kalači proslavljen Dan biskupa Ivana Antunovića

U mađarskom gradu Kalaču, u nedjelju, 25. kolovoza 2013. godine, održana je tradicionalna proslava Dana Ivana Antunovića. Organizator proslave bila je Hrvatska samouprava grada Kalače.

Sudionici te proslave od 15 sati su u nadbiskupskoj riznici mogli pogledati izložbu u čast biskupa Ivana Antunovića koja je ondje postavljena o 125. obljetnici njegove smrti. U 16,30 sati u Visokoj školi „Pál Tomori“ priređen je kulturno-umjetnički program u kojem su sudjelovali ženski zbor „Ružice“ i muški zbor „Dobri prijatelji“ iz Kalače, zatim KUD „Vodenica“ iz Baćina, te ženski pjevački izbor iz Kaćmara.

U okviru toga programa predstavljena je i knjiga Marinka Piukovića „Blago iz dolafa“ te prikazane različite bunjevačke nošnje iz bogatog „dolafa“ obitelji Grge Piukovića. Knjigu „Blago iz dolafa“ predstavio je sam autor, a u mini modnoj reviji bunjevačkih nošnji sudjelovali su članovi HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice. Nošnje je na hrvatskom i mađarskom jeziku predstavila Anastazija Piuković. U programu je nastupio i tamburaški orkestar „Zabavna industrija“ iz Dušnoka.

Program je nastavljen molitvom krunice i svetom misom u crkvi sv. Josipa. Svetu misu je predvodio pomoćni banjalučki biskup mons. dr. Marko Semren u zajedništvu s mons. dr. Andrijom Anišićem i mađarskim svećenicima koji vode brigu o vjernicima Hrvatima u Mađarskoj, koji su predstavljali ujedno i odsutnog kalačko-kečkemetskog nadbiskupa mons. dr. Balázs Bábela.

Na misi su sudjelovali i predstavnici hrvatskih državnih, županijskih i lokalnih samouprava te veleposlanik i generalna konzulica R. Hrvatske u Mađarskoj.

U prigodnoj propovijedi biskup Semren je, pozivajući se na geslo biskupa Ivana Antunovića „Sve za vjeru, riječ i narodnost svoju“, u svjetlu Godine vjere i nove evangelizacije, naglasio kako je to geslo važno i danas, osobito za Hrvate u Mađarskoj i drugdje gdje su oni manjina.

Osobito je naglasio važnost zauzimanja za rast u vjeri u obiteljima u kojima osim brige za odgoj u vjeri, treba njegovati svoj materinji jezik i svijest

o pripadnosti hrvatskom narodu.

Poslije svete mise bilo je prisjećanje na biskupa Ivana Antunovića ispred tzv. Antunovićeve kurije u kojoj je on živio i radio najveći dio svoga svećeničkog i kanoničkog odnosno biskupskega djelovanja.

U toj kući sada je smještena nadbiskupska riznica, a u njenom predvorju nalazi se spomen-ploča s likom Ivana Antunovića na kojoj piše na hrvatskom i mađarskom jeziku: U ovom domu je živio i stvarao za svoj „mili, dragi, nikad zaboravljeni rod“, duhovni vođa i preporoditelj svih podunavskih Hrvata, biskup Ivan Antunović. Ovo obilježje podiže povodom 125. obljetnice njegovog biskupskega imenovanja, 8. svibnja 2001. godine, zahvalni bački Hrvati.

Svečani govor kod spomen-ploče biskupa Ivana Antunovića održao je mons. dr. Andrija Anišić, pročelnik Izdavačkog odjela Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ iz Subotice.

U svom govoru, dr. Anišić je među ostalim rekao: „Dragi biskupe Ivane, nismo nestali. Ima nas. Tu smo i naše srce kuca za sve ono što je naše, premda i mi, kao i Ti nekoć, za to moramo često voditi tešku borbu. Ponosni smo i zahvalni za sve što si učinio za nas. U svemu što danas imamo prepoznajemo svijetle tragove tvoga rada i Tvoje ljubavi prema rodu i Narodu. Danas, smijemo ustvrditi tako, imamo puno više i učinili smo puno više nego što si Ti uspio u Tvoje vrijeme, ali svemu tome si Ti postavio čvrste temelje. Mi radimo i gradimo na stijeni Tvoje vjere, Tvoje nade i Tvoje ljubavi. Hvala Ti, biskupe Ivo, što si nam svojim djelima zacrtao jasan put

Dozvoli mi u neizmirnoj dobroti tvojoj, da ti se utičem za se, za svoju dicu, za moje roditelje, rođake i prijatelje, suparnike i sunarodnike, za sve građane i kršćane

kojim trebamo ići. Stvorio si, iako bez izričite namjere, jasan model za opstanak i napredak svog naroda. I sada kada - iz naše sadašnje situacije - ocjenujemo Tvoje djelo nastalo davno, pred prije od 125. godina, jasno vidimo da smo upravo ravnajući se po tom modelu opstali do danas... Hvala Ti na tom modelu. Puno toga iz tog modela trebali bismo primijeniti i danas, ako hoćemo opstati i napredovati i kao hrvatski narod i kao pripadnici Crkve u Hrvata na ovim prostorima. I zato danas ovdje pred Tvojim likom želimo osluhnuti Tvoju poruku iz prošlosti za našu budućnost".

U završnom dijelu svoga govora dr. Anišić je kao poruku biskupa Ivana Antunovića našem vremenu odabrao tri njegova teksta koji govore o značaju vjere, obitelji i molitve za budućnost naroda: „Ah, pridragi Isuse! ...

Dozvoli mi u neizmirnoj dobroti tvojoj, da ti se utičem za se, za svoju dicu, za moje roditelje, rođake i prijatelje, suparnike i sunarodnike, za sve građane i kršćane: da naše misli ispraviš, naša čuvstva izminiš i grib od nas odstraniš, da se obnovi u nama tvoj lik, u koj rado gleda Otac

nebeski, pa da dostojni budemo njegovim se sinovima i kćerima nazivati, te dobiti pravo na nekrvnu žrtvu - svetu misu, na divno Evanđelje, sakramente i na sve blagoslove. Amen". (Usp. Čovik s Bogom, str. 315.)

Nakon govora dr. Anišića kod spomen ploče Ivana Antunovića položili su vijence predstavnici Kalačko-kečkemetske nadbiskupije, predstavnici grada Kalače, zatim predstavnici Hrvatske državne, županijskih i lokalnih samouprava u R. Mađarskoj te predstavnici hrvatske diplomacije u R. Mađarskoj, a dr. Andrija Anišić je u ime Katoličkog društva „Ivan Antunović“ i HCK „Bunjevačko kolo“ kod spomen ploče, umjesto vijenca, stavio svoju, nedavno objavljenu knjigu „Vjersko-moralna obnova braka i obitelji – model opstanka i napretka naroda u djenama Ivana Antunovića“.

Slavlje je nastavljeno druženjem svih sudionika tog svečanog obilježavanja Dana biskupa Ivana Antunovića, u organizaciji Hrvatske manjinske samouprave u Kalači.

Andrija Anišić

U okviru „Dana bunjevačke kulture“ prikazan film o Aleksandru Marganiću

Krojio lopte, odela i sportsku istoriju Bajmoka

Upetak, 30. avgusta, u okviru „Dana bunjevačke kulture“ u Bajmoku, prikazan je dokumentarni film „Od krpenjače do reprezentativca“ o Aleksandru Marganiću (1914-2010.), istaknutoj ličnosti ovog naselja. Kroz film, kojeg su pripremili autori Branko Pokornić, Ivica Kajdoči, Radoljub Miloradović i saradnici Vanja Kolar i Josip Feher prikazan je život čika Šanjike, fudbalskog reprezentativca nekadašnje Jugoslavije, trenera, sportskog radnika, ali i vrsnog krojača.

— Moj otac je bio dobar čovek, koji je svakom izlazio u susret. Voleo je ljude, voleo je svoju porodicu, ali je iznad svega voleo fudbal. Čim je postao šnajderski šegrt, napravio je krpenjaču, a fudbal ga je vodio do reprezentacije Jugoslavije. Igrao je za više klubova, i dok je bio u Beogradu od 1930. do 1940. godine, kad je i bio najmlađi reprezentativac nekadašnje Jugoslavije. Posle rata je ponovo oživeo fudbal u Bajmoku, osnovao FK Radnički, zanatlijsko udruženje... U njegovim venama je tekla fudbalska krv, bio je igrač, trener, sudija i sportski radnik, a i u dubokoj starosti, samo je o fudbalu govorio, gledao utakmice, čitao novine. Bio je srećan što je doživeo da se ponovo može slobodno čuti bunjevačka reč, što se može oblačiti bunjevačko odelo. Za Bajmok i sport bio je svestran, učinio je mnogo, a za familiju je bio dobar otac. Ponasna sam što mogu reći da sam čerka čika Šanjike — rekla je Katica Marganić.

Jedan od učesnika filma, poznati subotički sportski novinar Ivica Kajdoči, inače rođen na Rati u Bajmoku, dao

je poseban pečat fudbalskoj storiji o čika Šanjiki.

— Lepo je praviti istoriju, veoma sam srećan što sam bio deo ovog projekta, deo filma koji će neko nekome pokazati za pet, deset, pa i pedeset godina — kratko je rekao Kajdoči.

U dokumentarnom filmu se može saznati mnogo informacija, o poznanstvu Aleksandra Marganića sa igračima koje smo mi upoznali kroz film i seriju „Montevideo, Bog te video“, o njegovim fudbalskim majstorijama, sportskoj ideji da oživi fudbal u Bajmoku, pa i da Bajmok bude domaćin prve noćne utakmice u tadašnjoj Jugoslaviji.

Neprocenjivi su arhivski snimci u kojima Marganić govori o svom fudbalskom životu, ali i priča još jednog poznatog fudbalera iz Bajmoka, Dušana Dude Maravića, koji je istakao koliko je Marganić značio za njegovu fudbalsku karijeru, ali i za čitav Bajmok.

Centar Bajmoka mirisao je na jela koja su se spremala na šporetima vrednih kuvarica i kuvara sad već VIII „Etno festivala bunjevački nacionalni ila”. Subota, 31. avgust, bila je pravo vreme da se još jednom okupe svi ljubitelji dobre hrane i da se potsete šta su to nekad naše bake kuvali, šta su to prilikom kuvanja koristile i kako je to sve izgledalo.

O Festivalu razgovarali smo sa organizatorom manifestacije, predsednikom Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok”, Brankom Pokorničem.

- Festival su ljudi već uveliko prihvatili i rado nam dolaze, a ove godine imamo 27 učesnika, što znači da za probanje ima oko 70 raznih jela, pa se nadam da će svako naći nešto za sebe. U poslednje vreme proširili smo program i pozivamo i druge nacionalne zajednice da dođu i da se predstave sa svojom kuhinjom, istakao je Pokornić. Tako su se ovog puta, pored bunjevačke zajednice, našli i predstavnici češke, mađarske i makedonske nacionalne zajednice koji su spremali jela karakteristična za njihovu trpezu. Iz Bele Crkve stigle su članice Udruženja Čeha koje su za svoj drugi nastup na Festivalu spremale jela koje Česi tradicionalno spremaju za svinjokolj.

- To su kolači, salarice, koje se prave od svinjskog sala i to sa makom ili orasima, a tu je i jelo od džigerice i krompira koje zovemo nađifka, a kuvarimo još i knedle sa šljivama, koje se inače veoma često nađu na jelovniku, kazala je Ankica Irović.

Za Čehu je karakteristično da jedu puno krompira i testa, a od njih nisu daleko odmakli ni Bunjevci sa taranom. I ove godine tarane se kuvalo na veliko, spremile su članice BKC „Bajmok” oko 25 kilograma ovog testa.

- Sake godine se potrudimo da tarane bude dosta, ali i kobasicice, valjda ni sad niko neće ostati gladan, dodala je Vesna Milanković.

Po prvi put došli su u Bajmok i Makedonci, tačnije Udruženje Makedonaca „Ilinden” iz Subotice, koji su pred publikom otezali testo za burek, ali tajnu zanata nisu hteli otkriti.

- Tajnu ne smemo reći, jer će onda svi praviti dobar burek. Treba voleti to što radiš i voleti ljude, a burek je najbolji sa sirom i to onim mladim podlivenim, a ponekad je najbolji i onaj kojeg imaš, našao se Spasitel Šikaleski, predsednik Udruženja.

Od gostiju iz drugih nacionalnih zajednica bili su i članovi Mađarskog kulturnog društva „Doža Đerd” iz Bajmoka, koji su ove godine spremili škembicé, gulaš i kolač sa šljivama.

Od zvanica na Festivalu, prisutan je bio i gradonačelnik Subotice, Modest Dulić, i tom prilikom pokazao da dobro poznaje bunjevačku kuhinju, te istakao da je Festival prilika da se pokaže ne samo bogata trpeza već i etnološko blago Bunjevaca.

- Festival je divna prilika da se neguje bunjevačka kultura i tradicija u Subotici uz isticanje zajedništva kao konačne vrednosti nas Subotičana, koje upravo podrazumeva ne-

Ove godine imamo 27 učesnika, što znači da za probanje ima oko 70 raznih jela

“Svake godine skup je sve veći i bolji i želim bunjevačkoj nacionalnoj zajednici da sve svoje etno elemente koristi i dalje,” prof. dr Branislava Bijelić

govanje nacionalnih zajednica, jer svaki narod predstavlja jedan svojesvrsni „začin” koji daje „šmek” nama Subotičanima. Neka tako i bude i neka dugo živi bunjevački narod na ovim prostorima i neka slavi, jer ima šta da slavi, kazao je Dulić.

Prilikom programa otvaranja Festivala prisutnima se obratila i mr Suzana Kujundžić Ostojić, predsednica Privremenog organa upravljanja u Bunjevačkom nacionalnom savetu.

- Pristalica sam kratkih govorâ, a o jelima se puno ne priča, u njima se uživa i zato želim da ovaj dan provedete u druženju i upoznavanju i sa jelima drugih nacionalnih zajednica.

Osmi po redu Festival u Bajmoku prof. dr Branislava Belić, potpredsednica Skupš-

tine Autonomne Pokrajine Vojvodine, svečano je otvorila ovim rečima.

- Ovaj festival je izuzetno značajan, kako za vas tako i za ostale zajednice koje pozivate u goste. Istovremeno pokazujemo kako na jedan lep i dobar način možemo da živimo zajedno. Svake godine skup je sve veći i bolji i želim bunjevačkoj nacionalnoj zajednici da sve svoje etno elemente koristi i dalje i se priseća svega onoga od ranije i da ubuduće festival bude još bogatiji i još lepši, kazala je tom prilikom prof. dr Branislava Belić.

Po završetku programa, u kojem su svoje učešće uzela deca iz BKC „Bajmok“ koja su odigrala splet bunjevačkih igara i Tamara Babić koja je uz pratnju tamburaškog ansambla „Konbrio“ otpevala par bunjevačkih pesama, gosti su mogli nastaviti sa obilaskom štandova. Jedan deo učesnika sakrio se u debelu hladovinu, a tamo smo zatekli i Bunjevce iz Mađarske i to Jašu Šokca iz Baje koji je kuvaovciji paprikaš i to, kako kaže, onako kako ga je još njegov deda učio da u paprikaš ide sve, od glave do repa.

Na jednom mestu moglo se naći mnoštvo raznih jela, recepata, pa i godišta. Titulu najstarije kuvarice još uvek čuva Katica Bedeković iz Tavankuta. Gledajući starije, u kuhanje su se dala i deca koja u Bajmoku i Tavankutu uče bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, a njih su potpomogli njihovi stariji koji su spremili pogače i kolača za prodaju, dok su deca sama pekla palačinke, kuvala gomboce u čorbi i zakuvavali testo za flute. I ovaj festival bio je riznica sećanja, čiji će nam mirisi i ukusi ostati u pamćenju, ako ne duže, onda do idućeg susreta u Bajmoku.

“Neka dugo živi bunjevački narod na ovim prostorima i neka slavi, jer ima šta da slavi”, kazao je Modest Dulić.

U budućnosti još efikasniji i organizovaniji

Nacionalni savet Grka u Srbiji proslavio 9 godina rada

Na svečanoj sednici nacionalnog saveta grčke nacionalne manjine u Srbiji, održanoj 03.08.2013 u Hotelu Balašević u Beogradu, grčki nacionalni savet proslavio je 9 godina rada.

U svom pozdravnom govoru, predsednik Nacionalnog saveta Grka u Srbiji dr Christos Alexopoulos izneo je činjenice i predstavio rad saveta od 2004. do danas.

Dr Alexopoulos je istakao potrebu za strateškim planiranjem u Nacionalnom savetu Grka u Srbiji, kao i to da je neophodno da se prevaziđu slabosti i značajno nadograđi rad Saveta.

Predlog predsednika je prepoznat od strane članova saveta kao potreba i usvojen je apsolutnom većinom.

“Izazovi društvenih promena naredne decenije će biti veliki”, rekao je predsednik saveta. dr Alexopoulos, “zato bi i Nacionalni savet trebao da ima ciljeve i vizije i kreće se na osnovu strateškog planiranja, tako da je blizu problema sa kojima se susreću pripadnici manjina sa jedne strane, a da bude stub stvaranja kulture u Srbiji sa druge”.

Nacionalni savet Grka u Srbiji je bez obzira na teške situacije iz prošlosti stekao značajna iskustva i izgradio je poziciju pouzdanog partnera sa kojim danas sarađuju svi kojima je značajna tema položaja nacionalnih manjina u Srbiji.

Delegacija MAS-RAJN euroregiona primljena u BKZ-u

Tokom višednevne posjete Sandžaku delegacija njemačko-belgijskog MAS-RAJN euroregiona, predvođena Peterom Šonerom, susrela se sa predstvincima političkog, kulturnog i javnog života Sandžaka.

U subotu, 17.08.2013. u prostorijama Bošnjačke kulturne zajednice delegaciju je primio generalni sekretar Salahudin Fetić.

Tokom četrdesetominutnog razgovora Fetić je delegaciju upoznao sa radom i aktivnostima Bošnjačke kulturne zajednice, te predstavio najznačajne projekte ove organizacije.

Gosti su izrazili posebno interesovanje za problem nepoštivanja izborne volje Bošnjaka od strane državnih organa izražene na izborima za nacionalni savjet 2010. godine, na kojima je BKZ ostvarila većinski rezultat.

Također, gosti su se interesirali za stanje medija u Sandžaku, obzirom da je BKZ obnovila rad Revije Sandžak i pokrenula magazin PanBošnjak.

Fetić je iznio niz primjera gdje se krše osnovna prava novinarima Revije Sandžak koji ne prihvataju da se svrstaju u kolonu „režimskih“, navodeći podatak da je Revija Sandžak i njeno uredništvo bilo na udaru političkih, ali i mafijaških moćnika.

Gospodin Šoner je obećao svu vrstu pomoći u borbi za ostvarenje prava građana Sandžaka, te da će se predstavnici MAS-RAJN euroregije, na čelu sa predsjednikom Karl-Hainc Lamberc, založiti kod relevantnih evropskih

ustanova za uspostavu prekogranične euro regije Sandžak.

Bajramska večer na prijepoljskom trgu

Tradicionalno, Bajramska večer, u organizaciji Islamske zajednice u Srbiji (IZuS) održana je u Prijepolju. Poslije kulturno-umjetničkog programa, Ramazanski bajram čestitao je glavni muftija IZuS Muamer Zukorlić.

"I ovim okupljanjem na centralnom trgu pokazujemo svijest o našem postojanju, o svom jeziku koji je bosanski kojim se ponosimo jer ovim našim jezikom prenosimo istinu i njime pozivamo sve ljude ka istini. Jer samo na osnovu istine možemo imati pravdu, a na osnovu pravde pravo za sve ljude", rekao je Zukorlić.

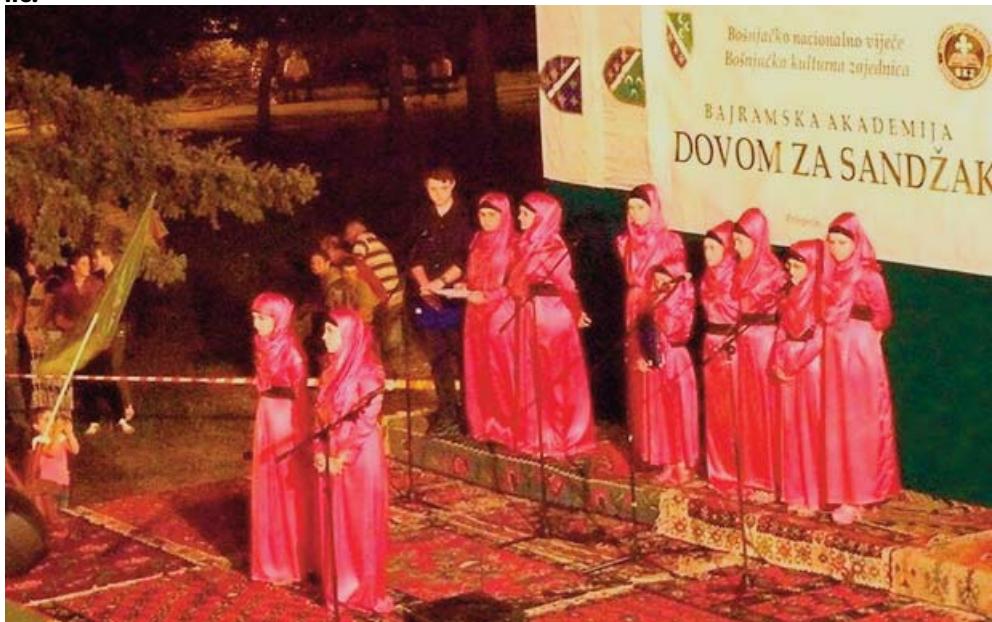
Muftija Zukorlić je rekao da se time nedvosmisleno iskazuje poštovanje prema bošnjačkoj kulturi i tradiciji, ali se time nikako ne želi umanjiti značaj drugih kultura i tradicija.

"Mi upravo ovakvim obilježavanjem Bajrama pokazujemo želju da delimo prostor sa svim ljudima jer je poštovanje sopstvenog nacionalnog i kulturnog identiteta preduslov poštovanja i uvažavanja bogatstva različitosti naše domovine", dodao je on.

Glavni muftija Islamske zajednice u Srbiji, Muamer Zukorlić, ponovio je da misija istine, kako je rekao, nije usmerena ni protiv koga.

"Mi ćemo nastaviti našu borbu za istinu i od nje ne odustajemo jer u nama nema dovoljno sebičnosti da bi

od toga odustali. Samo sebični i slabici kute kada laž nastoji da zavlada i kad se nepravda i zlo čini drugima", rekao

je muftija Zukorlić.

Građane je pozdravio i Samir Tandir, predsjednik Bošnjačkog nacionalnog vijeća.

Iz, kako je rečeno, privatnih razloga, izostao je u medijima najavljeni dolazak reis-ul-uleme emiritus Mustafe Cerića.

KAMEN TEMELJAC ZA BKC I ZAJEDNIČKIIFTAR PETNJICI: „SPOSOBNOST DA GRADIŠ ZNAČI SPOSOBNOST DA ŽIVIŠ“

UPetnjici je, 5. avgusta 2013., postavljen kamen temeljac za izgradnju Bošnjačkog kulturnog centra u Petnjici. Kamen temeljac je postavio muftija sandžački Muamer-ef.

Zukorlić, nakon čega je upriličen zajednički iftar na vakufskoj parceli BKC-a.

Iftaru je prisustvovao veliki broj Petnjičana ali i gostiju iz ostalih opština i gradova Sandžaka. Posebni gosti svečanosti u povodu kamena temeljca i na iftaru bile su delegacije nacionalnih institucija, ugledni sandžački biznismeni iz dijaspore te predstavnici bošnjačkih političkih partija kao i lokalne vlasti u Beranama.

U svojstvu domaćina skupu se obratio Almir Muratović – predsjednik OO BKZ Perane i Petnjica. On je izrazio zahvalnost na prisustvu, posebno zvaničnicima, posebno muftiji sandžačkom. Muratović je govorio o značaju ovog centra za Bihorski kraj, ali i o povezanosti Bihora i Pešteri kao jedne oblasti koja se ne može raskidati.

„Bihor i Pešter su jedno. Zato danas, kamen temeljac za izgradnju ovog centra donijeli smo sa Pešteri, kako bi se zauvijek znalo da je kamen sa Pešteri ugrađen u ovaj objekt, i kako se nikad ne bi zaboravilo na povezanost naroda ovih predjela“. – kazao je Muratović.

Potom se obratio muftija sandžački Muamer-ef. Zukorlić.

Muftija je kazao da značaj Bošnjačkog kulturnog centra Petnjica jeste toliko važan jer se ovim projektom stavlja tačka na stogodišnje progone i iseljavanja Bošnjaka ovih krajeva, te se okreće novi list u našoj historiji gdje će Bošnjaci biti svjesni svoje vjere, nacije i kulture.

„Ovaj narod ima snage da se zavjetuje, da više neće ići pogнут glave, da se neće pravdati zato što je Bošnjak, što je musliman, što posti, što klanja, što ima svoje vlastito i nacionalno ime. I ne samo da će to uvjerenje gajiti u svojoj duši i srcu, već će ga to uvjerenje pokrenuti da nešto učini. I baš zato što

se ta svijest pokrenula mi se nalazimo večeras ovdje da položimo kamen temeljac za BKC Petnjica i da zajedno iftarimo.“ – kazao je Muftija.

Muftija se osvrnuo i na medijsku hajku koja je propratila prikupljanje sredstava u Luksemburgu za izgradnju Bošnjačkog kulturnog centra Petnjica, kojom je pokušano zaustaviti donatorstva velikog broja ljudi iz dijaspore. „Kada sam vidio sa kavnom su pažnjom mediju Beogradu, Podgorici pa i Sarajevu, propratili donatorski skup u Luksemburgu kojeg sam provodio, neki moji prijatelji su se uznenirili a ja sam se obradovao. Važne stvari u našoj tradiciji uvijek prati neka vrsta šenluka i džumbusa. Dakle, desila se historijski bitna stvar, a to je upravo ovaj zaokret. Jer, naši neprijatelji bi puno lakše prihvatali da se gradi kulturni centar u nekim od velikih gradova Sandžaka, a ne u Petnjici. Jer sposobnost da gradiš, znači sposobnost da živiš.“ – kazao je Muftija i dodao da se medijskom harangom protiv BKC Petnjica postigao kontra efekat, te da ljudi sve više zovu i šalju donacije za ovaj centar, a i Petnjica je u medijima ispromovirana.

Nakon obraćanja Muftija je položio kamen temeljac, što je propraćeno tekbirima, nakon čega je uslijedio iftarski ezan i na kraju dova koju je proučio pomoćnik Muftije sandžačkog za Južni Sandžak hfz. Abdurahman-ef. Kujević.

NIU "Bratstvo" pred stečajem

Umesto uvida za intervju sa predsednikom Upravnog odbora Novinsko izdavačke ustanove "Bratstvo" Pericom Stojčevim, možda bi bilo korisnije, a svakako racionalnije, pozabaviti se statistikom i istorijskim podatcima o ovoj ustanovi, koja je posle više od pola veka plodnog, uspešnog i nadasve korisnog rada, pred stečajem.

Da bi sagledali istoriju štampane i izdavačke delatnosti na bugarskom jeziku u Srbiji i Jugoslaviji, trebalo bi sagledati sva izdanja ove izdavačke ustanove: "Glas Bugara u Jugoslaviji" (1949-1955), 8 brojeva dodatka za "Slobodu" (septembar 1955 - mart 1956), oko 2600 brojeva lista "Bratstvo", skoro 700 broja dečijeg časopisa "Drugarče" i oko 200 brojeva časopisa "Most". Dodamo li tome više od 130 knjiga i pamfleta, prva od kojih je objavljena pola godine pre 17. januara 1949., kada je pokrenut list "Glas Bugara u Jugoslaviji", jasno je da se radi o desetinama, ako ne i stotinama hiljada stranica sa milionima reči i rečenica, fotografija i crteža na hiljadama kilograma papira - materijalnih tragova istine o nama.

U prvoj polovini jubilarne 2009., uključujući i mesec april, list "Bratstvo" se štampa u prosečnom tiražu od 2.000 primeraka, dečiji list "Drugarče" u 1600, a časopis "Most" u 600 primeraka.

Prvi pisani pokazatelji o tiražu nalaze se u izveštaju bugarskog ministra inostranih poslova, Ivana Baševa, Sekretarijatu Centralnog komiteta Bugarske Komunističke partije krajem 60-tih godina prošlog veka, gde piše: "U Nišu, bivšem sedištu okruga, nalazi se sedište izdavačke kuće "Bratstvo" sa tiražom od 3000 primeraka, časopis "Most", koji se štampa četiri puta godišnje sa tiražom od oko 1.000 primeraka i dečiji list "Drugarče" - koji izlazi 2 puta mesečno u tiražu od oko 4.500 primeraka."

MN - Kada i kako su nastali problemi?

Stojčev: Problemi sa funkcionisanjem NIU "Bratstvo" nastaju donošenjem Zakona o prestanku važenja zakona o Bratstvu 2006. i pruzimanjem osnivačkih prava nad Ustanovom od strane Nacionalnog saveta bugarske nacionalne manjine 2007. godine. Do donošenja tog zakona, Ustanova se finansirala iz budžeta Republike Srbije. Prilikom preuzimanja osnivačkih prava, nije regulisan način finansiranja rada Ustanove, odnosno nije potpisana nikakav ugovor ili doneta nekava odluka o načinu finansiranja, već se finansiranje, po automatizmu,

Problemi sa funkcionisanjem NIU "Bratstvo" nastaju donošenjem Zakona o prestanku važenja zakona o Bratstvu 2006. i pruzimanjem osnivačkih prava nad Ustanovom od strane Nacionalnog saveta bugarske nacionalne manjine 2007. godine

Perica Stojčev, predsednik Upravnog odbora NIU Bratstvo

nastavilo od strane Ministarstva kulture Republike Srbije, potpisivanjem godišnjih ugovora o finansiranju, ali bez trajnog, održivog i na zakonu regulisanog načina finansiranja. Takav način finansiranja je nastavljen do 2010. godine, kada Ministarstvo kulture počinje da smanjuje visinu sredstava kojim se finansira rad Ustanove, da bi u poslednje dve godine u potpunosti prestalo sa finansiranjem rada, sa obrazloženjem da ne postoji zakonski osnov za finansiranje.

Svesni smo činjenice da, u skladu sa Medijskom strategijom, koja je u međuvremenu doneta, država ne može biti osnivač manjinskih medija, te da je nužno da se osnivačka prava prenesu na nacionalne savete. Upravo i zbog toga je u Zakonu o nacionalnim savetima nacionalnih manjina predviđena mogućnost preuzimanja osnivačkih prava, između ostalog, i nad ustanovama, koje obavljaju javno informisanje isključivo na jezicima nacionalnih manjina, kao što je slučaj i sa NIU "Bratstvo".

Preuzimanje se vrši potpisivanjem posebnog ugovora, u kome bi bio određen i godišnji obim sredstava koja bi se izdvajala iz budžeta Republike Srbije, u slučaju NIU "Bratstvo", pri čemu se naglašava da materijalni položaj ustanove ne može biti nepovoljniji u odnosu na ustanove

Vlada nije imala sluha za rešavanje problema, već smo upućivani sa jednog ministarstva na drugo, ali problem nije rešavan

čije se osnivačka prava ne prenose na nacionalne savete. Takođe, u članu 116. istog zakona je predviđeno da se finansiranje rada takvih ustanova vrši iz istih izvora i na osnovu istih normativa na osnovu kojih su se te ustanove finansirale i pre prenošenja osnivačkih prava. Znači, finansiranje rada NIU "Bratstvo" je trebalo da se nastavi potpisivanjem takvog vida ugovora, koji bi sadržao navedene elemete.

MN: Koji su koraci preduzimani na rešavanju problema?

Stojčev: Najpre smo se obratili Vladi Republike Srbije sa zahtevom za potpisivanje ugovora o finansiranju rada Ustanove, u skladu sa Zakonom o nacionalnim savetima, što je po mom mišljenju, bio jedini logičan i zakonit put za rešavanje nastalog problema. Vlada nije imala sluha za rešavanje problema, već smo upućivani sa jednog ministarstva na drugo, ali problem nije rešavan. Obratili smo se i Zaštitniku građana Republike Srbije, koji je u postupku odlučivanja po našoj prestavci potvrdio da su promenom načina finansiranja ugrožena prava pripadnika bugarske nacionalne manjine na informisanje na marternjem jeziku.

Takođe smo o ovome informisali i imali sastanke sa Kancelarijom za ljudska i manjinska prava, Ministarsvom kulture, Odeljenjem za medije pri Misiji OEBS-a u Srbiji, delegacijim Savetodavnog komiteta Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, kao i zvaničnicima Republike Bugarske, kao države matice. Prilikom svih ovih susreta dobili smo podršku za rešavanje ovog problema, u glavnom verbalne prirode, ali do rešenja problema finansiranja rada ustanove nismo došli.

MN: Kakva je trenutna situacija?

Stojčev: Ustanova je u potpunosti prestala sa radom, dugovi se gomilaju, a radnici u sudskom postupku pokušavaju da ostvare svoja prava. Nakon završetka ovih sudskih sporova, doći će do blokade računa Ustanove, a time i do prestanka njenog postojanja. Tada će definitivno i trajno biti povređena Ustavom zagarantovana prava pripadnika bugarske nacionalne manjine na informisanje na marternjem jeziku, odnosno povređuju se članovi 14 i 20 Ustava Republike Srbije.

MN: Postoji li izlaz iz ove situacije?

Stojčev: Iz svake situacije postoji izlaz, pa i iz ove. Za rešenje problema potrebno je malo dobre volje za sprovođene Ustava i zakona, društvene odgovornosti na obe strane i naravno, obezbeđivanje stabilnih izvora finansiranja. U tom cilju mi smo tokom javne rasprave o novom Zakonu o medijima i predložili jedan konkretni amandman, koji se tiče upravo finansiranja manjinskih medija, gde smo naveli da kriterijumi i načini finansiranja ne mogu biti različiti za pripadnike manjina na teritoriji AP Vojvodine i centralne Srbije, pri čemu se ne misli na smanjenje prava pripadnika manjina u AP Vojvodina, već naprotiv, njihovo dalje poboljšanje, ali i izjednačavanje položaja pripadnika manjina, koji žive van teritorija AP Vojvodine.

Takođe smo naveli da kriterijumi za finansiranje ne mogu biti samo i isključivo brojnost pripadnika nacionalne manjine, već se kao kriterijumi za dodelu sredstava moraju uzeti i ekonomski položaj manjine, jer manje i ekonomski nerazvijenije nacionalne manjine imaju potrebu za većim stepenom zaštite, kao i dostignuti nivo manjinskih prava u oblasti informisanja, odnosno broj zaposlenih, broj izdanja koji već postoje i drugi elementi, pri čemu bi se težilo da vremenom ovaj kriterijum bude sveden na minimum, odnosno da sve manjine dostignu isti nivo prava na informisanje.

MN: Dalji koraci u rešavanju problema?

Stojčev: Moje mišljenje je da treba pokušati da se problem reši pred i u okviru institucija sistema Republike Srbije, gde pre svega, mislim na Vladu i nadležna ministarstva, odnosno pred Ustavnim sudom. Ukoliko problem ne bude rešen na ovom nivou i na taj način, mislim da treba zatražiti pomoć i podršku drugih relevantnih institucija. Ovom prilikom bih posebno htio da naglasim, da bi nam puno značila pomoć i podrška nacionalnih saveta drugih nacionalnih manjina u rešavanju ovog problema, jer ukoliko jednoj manjini bude uskraćeno neko pravo zagarantovano Ustavom, ko garantije da isto neće postati praksa koja bi bila primenjena i u slčaju drugih nacionalnih manjina?

Ustanova je u potpunosti prestala sa radom, dugovi se gomilaju, a radnici u sudskom postupku pokušavaju da ostvare svoja prava

Finale projekta "Hajde da stvaramo"

Petu godinu zaredom u okviru letnjih radionica za decu i mlađe biblioteke "Detko Petrov" iz Dimitrovgrada, realizovan je projekt "Hajde da stvaramo", prvi put bez podrške Ministarstva kulture. Brojnim posetiocima na izložbi 20. avgusta predstavljeno je na stotine crteža, raznih ručno rađenih predmeta, ramova za fotografije, kutijica, skulptura, stripova, kao i film o biblioteci i promo verzije crtanih filmova rađenih u radionicama.

Mlađe pesnikinje i pisci čitali su svoje rade, objavljene u knjizi "Smejalica za svako lice", čije je štampanje ove godine podržalo "Dunav osiguranje".

Završnicu projekta obeležila je i promocija prvog animiranog filma nastalog u radionici pod nazivom „Buvlja zavrzlama“ po tekstu Elizabete Georgijev, a Simona Aleksandrov i Boris Rančev, sa animiranim filmom "Slon" od 22. do 26. avgusta predstavljaju Dimitrovgrad na

međunarodnoj školi animiranog filma u Vranju. Koordinator i rukovodilac radionica, Elizabeta Georgiev, uputila je zahvalnost svim učesnicima za uloženi trud i kreativnost. Projekat je realizovan pod pokroviteljstvom opštine Dimitrovgrad.

Treća nagrada međunarodnog festivala u Vranju **Simoni Aleksandrov za film "Slon"**

Animirani film „Slon“ Simone Aleksandrov osvojio je treću nagradu na međunarodnom festivalu ŠAF u Vranju. Film „Slon“ predstavljen je u konkurenciji dece do 19 godina, a ocenjivan je od strane stručnih ljudi za oblast filma iz više zemalja. Pesnička radionica biblioteke „Detko Petrov“ po treći put učestvuje u Školi animiranog filma, a prvi put u takmičarskom delu.

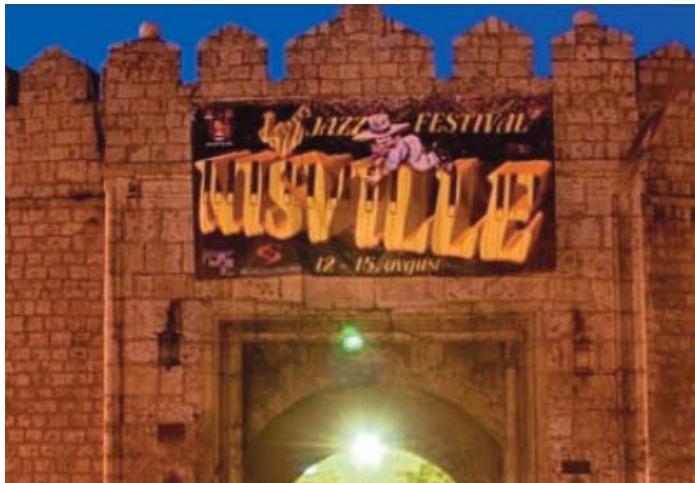
Iz štampe izašla knjiga "Vera i kamen"

Iz štampe je izašla knjiga pod nazivom „Vera i kamen“ na bugarskom jeziku, o crkvama i manastirima u caribrodskom i zvonačkom kraju.

Knjigu potpisuju koautori Cvetko Ivanov, arheolog Vesna Nikolov i Saša Kostov iz Dimitrovgrada, kao i Ljudmila Zidarova, profesor istorije iz Sofije. Izdavač je Narodna biblioteka „Detko Petrov“, a knjiga je nastala po projektu Nacionalnog saveta Bugara, koji je finansiralo Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije.

Duvački orkestar Caribrod na ovogodišnjem "Nišvilu"

Duvački orkestar „Caribrod“ nastupio je na ovogodišnjem „Nišvil džez festivalu“ i to dva puta, 14. avgusta na „River stage“-u, a 16. avgusta na „Welcome stage“-u.

Pored Niša, gde se program izvodio na 5 bina, festival je imao svojebine u još 5 gradova, pa su i ljubitelji džeza u Pirotu, Vranju, Aranđelovcu, Zaječaru i Kruševcu mogli da vide više od 80 koncerata domaćih i stranih izvođača, među kojima su bili:

- Veliki džez orkestar Elmhurst College Jazz Band, koji čine studenti jazz odseka istoimenog američkog univerziteta i kao specijalni gost ovog big benda,
- trubač Stjepko Gut, kome je uručena nagrada za životno delo,
- kontrabasista, bas gitarista i kompozitor Kajl Istvud,
- britanski saksofonista, pevač, i harizmatični šoumen Ray Gelato (1961) i njegov sastav "The Giants",
- Vasil Hadžimanov bend,
- berlinski internacionalni sastav "Damir Out Loud" koji predvodi trubač iz Srbije Damir Bačikin,
- sastav Ginger Baker Jazz Confusion,
- Bobby Carcasses - guru kubanskog džeza,
- Sergej Trifunović & Moondance Big Band,
- grčki sastav Gadj Dilo,
- članovi bugarskog sastava Akaga i drugi.

Retro auto karavan

Dimitrovgrad je drugu godinu zaredom bio domaćin „Retro karavana“ oldtajmera, koji se u centar grada uparkirao u subotu 23. avgusta. Karavan je plod saradnje predstavnika opština Dimitrovgrad i Bankja.

Dvadesetak očuvanih automobila iz prošlog veka i preko 100 učesnika izazvali su veliko interesovanje meštana, koji su u velikom broju posetili izložbu.

Koordinator projekta je bio zamenik predsednika opštine iz Bankje Plamen Simeonov, koji smatra da dve lokalne samouprave treba da sarađuju konkretno u mnogim oblastima i najavio pripremu preciznog plana za buduću sportsku i kulturnu saradnju.

Vanja Tjudarova, predsednica Sofijskog kluba retro automobila, bila je puna utisaka i uz nadu da će ovako okupljanje postati tradicija, najavila dolazak većeg broja automobila za sledeću godinu.

KARPATE ZAMENILI RAVNICOM

Silvester Dorokhazi

Od 23. do 25. avgusta održana je centralna svečanost proslave 250-godišnjice od doseljenja Rusina u Kucuru i 100-godišnjice izvođenja prve pozorišne predstave na rusinskom jeziku na ovim prostorima, takođe u Kucuri. Međutim, ako se nastavi trend smanjivanja broja stanovnika i neupisivanja rusinske dece u rusinska odelenja kucurske osnovne škole, pitanje je da li će 300-godišnjicu imati ko da organizuje. Možda će tada jedina manifestacija biti izložba pod nazivom «Ovde su nekada živeli Rusini».

Kucura je najveće mesto u opštini Vrbas i po poslednjem popisu stanovništva, u njoj živi malo više od 4 400 stanovnika. Ne tako davno, Kucura je imala i preko 5 hiljada žitelja ali, "bela kuga" koja je zahvatila Vojvodinu, nije mimošla ni ovo mesto. Na smanjenje broja stanovnika su uticala i iseljenja u Kanadu (ne toliko alarmantna kao u Ruskom Krsturu), kao mlađih Kucurana u industrijske centre u potrazi za zaposlenjem.

Kucura slovi za drugo mesto u Vojvodini i Srbiji po broju Rusina, odmah posle Ruskog Krstura, ali pomenuti pad nataliteta i migracije, odrazile su se na njihovu brojnost, tako da danas u Kucuri živi oko 2 500 pripadnika te nacionalne zajednice.

Rusini u Kucuri su grkokatoličke (unijatske) vere, što znači da za vrhovnog poglavara priznaju rimskog papu, ali su Bogosluženja po istočnom obredu i na rusinskom jeziku. Grkokatolička parohija u Kucuri se ravna po starom, juli-

janskom kalendaru.

Bogat program proslave jubuleja, uz visoke goste
Ove godine Rusini iz Kucure su proslavili veliki jubilej - 250 godina od doseljenja u ovo mesto, a centralna proslava je održana neposredno pre kucurskog Kirbaja (seoske slave), koji Rusini proslavljaju 28. avgusta na Uspenje Presvete Bogorodice, odnosno Veliku Gospojinu. Tokom tri dana, od 23. do 25. avgusta, obeležena je 100-godišnjica od izvođenja prve pozorišne predstave na rusinskom jeziku na ovim prostorima (u Kucuri 1913. godine), održana je tradicionalna manifestacija folklora vojvođanskih Rusina "Kucurska žetva", kao i duhovni deo proslave i Svečana akademija posvećena velikom jubileju.

Doseljenje Rusina u Kucuru i prvo izvođenje predstave značajni su datumi, ne samo za Rusine u Kucuri, već i za celu rusinsku nacionalnu zajednicu na ovim prostorima. U organizaciju centralne proslave su se uključile sve

Manifestaciju je otvorio predsednik Vlade Vojvodine, dr Bojan Pajtić

mesne kulturne i druge institucije, a proslavu su finansijski i programski pomogli Nacionalni savet Rusina, Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina, Opština Vrbas, Pokrajinski sekretarijat za upravu, propise i nacionalne zajednice i Pokrajinski sekretarijat za poljoprivrednu, vodoprivrednu i šumarstvo, kao i brojni sponzori, tako da je upriličen kvalitetan program, na visokom umetničkom nivou, kao što i dolikuje takvom jubileju.

Prvi dan proslave je bio posvećen obeležavanju 100-godišnjice izvođenja prve pozorišne predstave na rusinskom jeziku, tako da su kucurski amateri premijerno izveli vodvilj Žorža Fejdoa "Gospodin lovac", u režiji domaćeg reditelja Djure Makaja, a u Etno-klubu "Oteto od zaborava" je otvorena prigodna foto-dokumentarna izložba, posvećena pozorišnom stvaralaštvu u Kucuri.

O angažovanju Kucurana na teatralnom planu govorila je poznata kucurska glumica i članica Nacionalnog saveta (NS) Rusina Aranka Međeši, dok je jubilej doseljenja i pozorišnog stvaralaštvu čestitala i narodna poslanica u Skupštini RS, takođe članica NS Rusina Olena Papuga.

Drugi dan proslave je bio posvećen muzičko-folklornom stvaralaštvu, gde su prvo tri rusinska ansambla – domaće KUD "Žetva", Doma kulture Ruski Krstur i KUD "Petro Kuzmjak" iz "Novog Orahova, prikazali svadbene običaje kod Rusina, a ovu manifestaciju je na sceni Doma kulture u Kucuri takođe otvorila narodna poslanica Olena Papuga. Posle toga, na otvorenoj sceni je održan tradicionalni festival folklora Rusina "Kucurska žetva", na kojem su nastupili amateri rusinskih društava iz svih mesta gde žive Rusini, kao i gosti iz Mučonja, iz Mađarske, mesta iz koga su se 1763. godine doselile prve rusinske porodice u Kucuru.

Pored predsednika Nacionalnog saveta Rusina, Slavka Raca, c.

Pre liturgije, Grkokatoličku crkvu u Kucuri na kratko je posetio predsednik Skupštine Republike Srbije, dr Nebojša Stefanović

Istoga dana, u popodnevnim časovima, u Grkokatoličkoj crkvi Uspenja Presvete Bogorodice služena je Blagodarna liturgija, koju je predvodio dekan bački i paroh iz Djurdjeva o. Joakim Hološnjaj, a u liturgiji su učestvovali domaći, kao i mnogobrojni sveštenici iz drugih parohija Egzarhata za grkokatolike u Srbiji.

Pre liturgije, Grkokatoličku crkvu u Kucuri na kratko je posetio predsednik Skupštine Republike Srbije, dr Nebojša Stefanović, koji je tom prilikom, između ostalog rekao da će se zalagati da u celoj Srbiji vladaju takva tolerancija i poštovanje različitosti kakvi vladaju u Kucuri, gde zajedno žive Rusini, Srbi i Mađari. Domačin mu je bio kucurski paroh o. Vladislav Rac.

Centralna proslava obeležavanja jubuleja doseljenja u Kucuru završena je u nedelju, 25. avgusta, sa Svečanom akademijom, a posle uspešnog i kvalitetnog programa, u kojem su učestvovali domaći i izvođači iz drugih mesta gde žive Rusini, Organizacioni odbor proslave je dodelio "Plakete 250" Kucuranima koji su svojim radom doprineli afirmaciji Kucure.

Pored brojnih ličnosti iz javnog života Rusina, na Svečanoj akademiji su bili prisutni predsednik Nacionalnog saveta Rusina Slavko Rac, potpredsednica Skupštine AP Vojvodine i predsednica Nacionalnog saveta Slovaka Ana Tomanova Makanova, ambasador Kanade u Srbiji Roman Vaščuk, predsednik Opštine Vrbas Milan Stanimirović i drugi predstavnici lokalne samouprave.

Referat o doseljenju i životu Rusina u Kucuri i na ovim prostorima izneo je dr Mihajlo Fejsa, profesor na Odseku za rusinistiku Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, inače Kucuranin. Za vreme proslave, u Kucuri su boravile i delegacije Bardejova i Kurova iz severoistočne Slovačke Republike, predvođeni Miroslavom Bujdom i

Među narodima koji su iz severnih krajeva carevine kolonizovani na jug, našli su se i Rusini

Slovačke Republike, predvođeni Miroslavom Bujdom i Marijom Špirko, sa kojima i Kucurani neguju dugo-godišnju saradnju.

Pored pomenutih, organizovani su i brojni prateći programi, gde treba izdvojiti postavljanje spomen-tabli povodom jubileja doseljenja na kucursku grkokatoličku crkvu i Dom kulture, izložbu starih knjiga i drugih izdanja, kao i izložbu i degustiranje jela tradicionalnih kuhinja žitelja Kucure.

Početak doseljavanja Rusina

Nakon potpisivanja Karlovačkog mira 1699. godine, Bačka je oslobođena od Turaka i ponovo se našla u okvirima Austro-Ugarske monarhije. Međutim, mira na ovim prostorima nije bilo sve do mirovnog sporazuma u Beogradu 1738. godine, kada prestaju tadašnja ratna dejstva u današnjoj Vojvodini.

Bečki dvor je znao da je „južna zemlja“ pogodna za ratarstvo, usledile su pripreme za kolonizaciju tog područja i naseljavanje današnje Vojvodine je počelo pod carem Karлом VI, a nastavljeno za vreme carevanja Marije Terezije i njenog sina, cara Josipa.

Među narodima koji su iz severnih krajeva carevine kolonizovani na jug, našli su se i Rusini. Na ovim prostorima je Rusina bilo već 1745. godine, ali se kao zvanična godina početka organizovanog naseljavanja uzima 1751., kada je dvorski administrator Jozef de Redl potpisao ugovor o naseljavanju Rusina na pustaru Veliki Krstur, pored Kule, gde je osnovan današnji Ruski Krstur. Izgleda da su se ti prvi Rusini na „južnoj zemlji“ pokazali kao dobri podanici, jer je isti de Redl 15. maja 1763. godine ugovorom ovlastio Petra Kiša iz Velikog Krstura, da iz severnih krajeva monarhije, sa obronaka Karpata, u već postojeće selo Kucuru dovede 150 rusinskih porodica.

Treba naglasiti da je kolonizacija bila dobrovoljna, a uslov je bio da kolonizatori budu rusinske narodnosti, unijatske vere i da imaju status „slobodne selidbe“. Zborno mesto za odlazak u „južnu zemlju (donju zemlju)“ sa "Hornjice" je bilo selo Mučonj, u severoistočnoj Mađarskoj i iz tog mesta su se iste godine u Kucuru doselile prve 42 rusinske porodice.

Kucura-Kocur i sadašnji problem sa neupisivanjem dece u rusinska odeljenja

Kucura se prvi put pominje još u spisima Arhiepiskopije u Kaloči 1543. godine, kao i u turskim tefterima 1590. godine. U trenutku doseljenja Rusina, u Kucuri su živeli Srbi, koji su se mahom bavili stočarstvom. Pojedini istoričari veruju da je ime Kucura turskog porekla, međutim, legenda kaže da je ime Kucura srpskog porekla i da je nastalo tako što su momci iz okoline odlazili u to selo „kod cura“, što se vremenom pretvorilo u "kucura". Po doseljenju, Rusini su svom novom prebivalištu dali ime Kocur, a mađarska varijanta imena je Kuczora, i danas sva tri naziva ravnopravno stoje na ulaznoj tabli u selo.

Dve godine po doseljenju, 1765., Rusini su sagradili crkvu, a sa dolaskom novih porodica i zbog velikog nataliteta, ta crkva uskoro postaje mala, tako da 1780. godine carica

Kucura se prvi put pominje još u spisima Arhiepiskopije u Kaloči 1543. godine, kao i u turskim tefterima 1590. godine

Marija Terezija odobrava Rusinima u Kucuri izgradnju nove crkve, a o trošku dvorske Komore

Marija Terezija odobrava Rusinima u Kucuri izgradnju nove crkve, a o trošku dvorske Komore. Tu odluku 1786. godine potvrđuje i njen sin, car Josif II, a kamen-temeljac je postavljen 1792. godine.

Crkva je građena po projektu dvorskog inženjera Jozefa Kiša, projektanta Velikog bačkog kanala, a ikonostas je rad poznatog slikara Arsenija Teodorovića. Crkva je izgrađena 1820. godine i posvećena je Uspeniju Presvete Bogorodice i od tada do danas, njen visoki toranj dominira panoramom Kucure.

Takođe, pored svoje veroispovesti, Rusini su mnogo polagali na obrazovanje, tako da se grkokatolički učitelj u Kucuri pominje već 1765. godine, a prva školska zgrada je izgrađena 1773.

Kasnije, 1861, 1886. i 1905. godine bile izgrađene još tri, koje su bile pod jurisdikcijom Grkokatoličke parohije. Kucurski Rusini su poznati i po tome da nisu prihvatali po-državljenje škola početkom 20. veka i uvođenje mađarskog jezika, tako da sami plaćaju rusinske učitelje, samo da bi njihova deca učila na svom maternjem jeziku.

Tako je bilo do 1921. godine, kada u novoj državi, Kraljevini SHS, Rusini dobijaju pravo da u državnim školama svoju decu školuju na rusinskom jeziku, što je ostalo do danas.

Rusini su sa Karpata, osim bede i siromaštva i tvrde vere poneli i običaje koji su im dugo godina bili jedini oblik kulturnog života. Znali su da je jako važno da im deca znaju pisati, čitati i računati, ali su, u suživotu sa Nemcima, Srbinima i Mađarima, shvatili da su knjige izvor i znanja i preduhovljenja. Tako je prva biblioteka u Kucuri osnovana 1879. godine, a osnovali su je zajedno Rusini, Nemci i

Mađari.

Biblioteka je postala centar i rasadnik kulturnih dešavanja u selu, pa je 1913. godine u Kucuri izvedena prva pozorišna predstava na rusinskom jeziku kod vojvođanskih Rusina. U Kucuri je 1925. godine izvedena i prva pozorišna predstava čiji je autor Rusin sa ovih prostora – dr Havrijil Kosteljnik, rodom iz R. Krstura, koji je autor i prve gramatike bačko-sremskih Rusina, čime je 1923. god. standardizovao jezik ovdašnjih Rusina.

Rusini iz Kucure danas dele sudbinu svih sa kojima zajedno žive, pogađaju ih isti problemi, ali odolevaju nemovnoj asimilaciji. Slažu se da je za očuvanje nacionalnog identiteta Rusina najzaslužnija upravo Grkokatolička crkva i škola, međutim, poslednjih godina kod Rusina u Kucuri je trend da svoju decu upisuju u odeljenja sa srpskim, a ne sa rusinskim nastavnim jezikom. Prošle godine se u rusinsko odeljenje prvog razreda upisalo sedmoro mališana, a ove godine ih ima osam...

Sa druge strane, u dva odeljenja sa srpskim nastavnim jezikom ima četrdesetak dece, od kojih su skoro pola Rusini. Kako to objasniti? Možda je to razumljivo kada su u pitanju mešoviti brakovi (gde u obe kombinacije dete završi u srpskom odeljenju), ali kako razumeti takvo opredeljenje gde su oba roditelja Rusini? Zbog toga je i ta pesimistična konstatacija sa početka teksta - ako se nastavi trend neupisivanja rusinske dece u rusinske razrede, veliko je pitanje da li će 300-godišnjicu doseljenja Rusina u Kucuru imati ko da organizuje.

U dva odeljenja sa srpskim nastavnim jezikom ima četrdesetak dece, od kojih su skoro pola Rusini

OTETO OD ZABORAVA

Kao jedna od manifestacija koju je Nacionalni savet Rusina uvrstio u kulturne programe od posebnih značaja za rusinsku nacionalnu manjinu u Srbiji, u Đurđevu (Opština Žabalj) je 18. avgusta održan 11. Festival izvirne pesme Rusina – "Da se ne zaboravi". Festival je takmičarskog karaktera, tako da pored kvaliteta izvođenja pesama (uz muzičku pratnju i a-kapela), muške, ženske i mešane pevačke grupe moraju da se pridržavaju i utvrđenih propozicija u pogledu izgleda narodne nošnje. Jedan od ciljeva Festivala je pronalaženje i izvođenje što starijih rusinskih izvornih pesama, kako mu i ime govori - da se ne zaborave. Pored pesama, u pratećem programu se "od zaborava otima" i narodne običaje, stare zanate i drugo vezano za nekadašnju svakodnevnicu Rusina za skoro 270 godina od doseljenja na ove prostore.

U službenoj konkurenciji ove godine su na sceni đurđevskog Doma kulture nastupili predstavnici rusinskih 19 KUD, odnosno pevačke grupe iz Kucure, Đurđeva, Ruskog Krstura, Subotice, Šida, Bikić Dola, Kule, Vrbasa,

Novog Sada i Novog Orahova, pevačke grupe rusinskih KUD iz Republike Hrvatske – iz Petrovaca i Mikluševaca, a u revijalnom delu je nastupila grupa Rusinskog kulturnoig centra iz Novoga Sada, domaća srpska grupa

Pored kvaliteta izvođenja pesama, muške, ženske i mešane pevačke grupe moraju da se pridržavaju i utvrđenih propozicija u pogledu izgleda narodne nošnje

"Đurđevak", te gosti iz Slovačke Republike – iz mesta u istočnoj Slovačkoj gde žive Rusini – Sedlica, Klenova i Kladzana. Za pobednika Festivala stručni žiri je proglašio pevačku grupu Kulturno-prosvetnog društva "Karpati" iz

Vrbasa, a specijalnu nagradu Festivala dobila je pevačka grupa KUD "Petro kuzmjak" iz Novog Orahova.

Na otvaranju, Festival su pozdravili potpredsednica Skupštine Vojvodine, Ana Tomanova Makanova, koja je i predsednica Nacionalnog saveta Slovaka u Srbiji, kao i predsednik Nacionalnog saveta Rusina i poslanik u Skupštini AP Vojvodine, Slavko Rac. Festival su pratili i narodna poslanica u Skupštini RS Olena Papuga (iz R. Krstura), predstavnici Opštine Žabalj, članovi Nacionalnog saveta Rusina, predstavnici Apostolskog egzarhata za grkokatolike u Srbiji, kao i predstavnici mesta iz Slovačke čije su grupe učestvovalе u programu.

U okviru Festivala, u prostorijama tzv. Rusinske škole u Đurđevu, koja je pre dve godine preuređena za muzejske i slične sadržaje, otvorena je izložba rusinskih svadbarskih peškira, kao svojevrsne "oznake" gostiju na nekadašnjim svadbama, što takođe već odlazi u zaborav. Takođe, izloženi su i neki stari predmeti iz Muzeja Monike Brukner, koja na salašu pored Đurđeva već godinama ima uspešan i nadaleko poznat azil za životinje.

Na prostoru ispred domaćeg KUD održana je izložba starih zanata, gde su najinteresantniji eksponati svakako bili nakovanj i kovački alati stari preko 100 godina, kao i američki traktor iz 1929. godine.

Đ. Vinaji/M. Zazuljak

Za pobednika Festivala stručni žiri je proglašio pevačku grupu Kulturno-prosvetnog društva "Karpati" iz Vrbasa

Uručena nagrada „Ana Njemogova Kolarova“

Uokviru tradicionalnog godišnjeg Susreta slovačkih novinara u organizaciji Odbora za informisanje Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine, koji je 4. avgusta održan na Slovačkim narodnim svečanostima u Bačkom Petrovcu, dodeljena je nagrada „Ana Njemogova Kolarova“.

Ova nagrada se dodeljuje za novinarski prilog koji se bavi životom slovačke nacionalne manjine u Srbiji, a uslov je da je rad bio objavljen u našim medijima u poslednjih godinu dana na bilo kom jeziku osim na slovačkom.

Ove godine nagradu je osvojio Željko Marković za reportažu „Misterija o pazovačkim biciklistkinjama“ objavljenoj u listu „Dnevnik“ iz Novog Sada. Žiri u sastavu Rastislav Durman (predsednik žirija), Vladimira Dorčova Valtnerova i Rastislav Zornjan je u obrazloženju napisao sledeće: „Željko Marković nagradu dobija zasluženo, prevagnulo je nekoliko razloga, a najvažnija su dva.

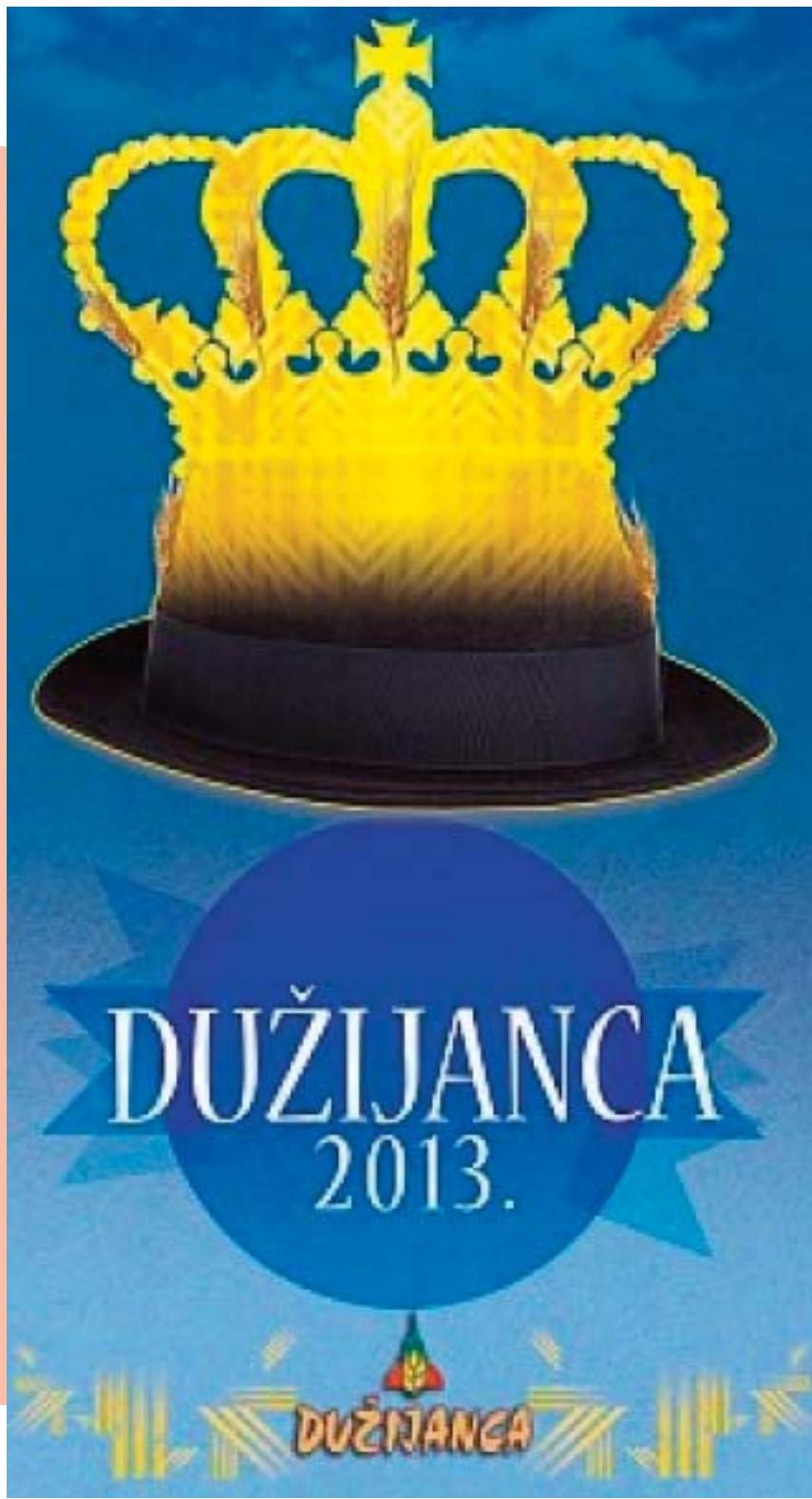
Prvi, pristup Slovacima kao etničkoj zajednici potpuno je lišen stereotipa – nema tu u prvom planu nošnji, folklora, sukanja i kulena – za Markovića je u fokusu mentalitet i kulturni kod Slovaka, ali samo kao okvir u kome će smestiti toplu ljudsku priču o čoveku pojedincu.

Drugi, stil kojim piše – samo naoko lagan, ali pitak, ne ostavlja čitaoca ravnodušnim i drži ga – što garantuje da će to što je napisano biti i čitano“. Inače, na konkurs je stiglo 14 radova a žiri je osim nagrađenog teksta izdvojio još i tekst Nenada Blagojevića „Metle koje su obišle svet“ objavljen u časopisu „Lisa“, kao i radio-reportažu Norberta Šinkovića o tome koliko su Slovaci dobri i uspešni u suživotu sa drugim nacionalnim zajednicama u Vojvodini na primeru mesta Belo Blato, emitovanim na Radiju Slobodna Evropa.

Ovo je druga godina kako se održava konkurs za nagradu „Ana Njemogova Kolarova“, a prošle godine ju je osvojila Mandica Knežević za reportažu „Violine majstora Njemčeka“ emitovanu na Radiju Novi Sad.

Žetvene svečanosti 2013. u bačkih Hrvata

U Subotici proslavljen Dužijanca 2013

Središnja proslava „Dužijance 2013.“ u Subotici počela je u četvrtak, 8. kolovoza 2013. godine, tradicionalnom Književnom večeri u organizaciji Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, a nastavljena je brojnim programima u petak, subotu i nedjelju.

Glavni nositelji ovogodišnje Dužijance bili su bandašica Vedrana Cvijin iz Subotice i bandaš Marko Peić Tukuljac iz Male Bosne. Gost ovogodišnje Dužijance bio je šibenski biskup mons. Ante Ivas. U kulturnom dijelu ove najveće manifestacije bunjevačkih Hrvata nastupili su brojni tamburaški sastavi, kulturno-umjetnička društva i pojedinci.

Tamburaška večer i izbor pratioца bandaša i bandašice
U okviru središnje proslave Dužijance 9. kolovoza na glavnem gradskom trgu održana je tamburaška večer na kojoj je nastupilo 12 tamburaških sastava: Ansambl „Ravnica“, Ansambl „Nesanica“, Tamburaški sastav „Con brio“, Ansambl „Boemi“, Tamburaški orkestar HKPD „Matija Gubec“ – Ruma, Ansambl „Golubice“, Ansambl „Biseri“, Ansambl „Tajna“, Ansambl „Hajo“, Ansambl „Đurđinske cure“, Ansambl „Derani“ i Ansambl „Ruže“. U okviru te večeri izabrana su i tri najljepša para koji su bili „pratioci“ bandaša i bandašice na „Dužnjaci 2013.“. Posebni žiri u sastavu: Ružica Šimić, Joso Dulić, Marija Šabić, Petar Gaković i Nedeljka Šarčević, izabrao je za druge pratioce Antu Čipaka i Gordana Cvijin, za prve pratioce Bojana Galića i Vesnu Letić, a za najljepši par bandaša i bandašice, Ivana Sudarevića i Majdu Stantić. Svaki par pratioca, kao i bandaš i bandašica, primili su prigodne darove koje im je uručio predsjednik Organizacijskog odbora Dužijance Marinko Piuković. Među darovima različitih

sponzora bile su i knjige Društva „Ivan Antunović“. Iste večeri uručene su i nagrade najboljim aranžerima izloga.

Večernja i doček biskupa Ivasa

U katedrali-bazilici sv. Terezije, sudionici Dužijance molili su u subotu 10. kolovoza 2013. godine Večernju i ujedno dočekali gosta ovogodišnje Dužijance, mons. Antu Ivasa, biskupa šibenskog. Njega je u ime odsutnog biskupa pozdravio katedralni župnik, mons. Stjepan Beretić, a na Večernjoj su bili i nositelji ovogodišnje Dužijance, bandašica Vedrana Cvijin i bandaš Marko Peić Tukuljac.

Mons. Ante Ivas, biskup šibenski bio je gost Dužjance

U svom pozdravnom govoru Beretić je izražavajući radost zbog biskupova dolaska na Dužijancu rekao: „Evo nas, da zahvalimo Bogu za ovogodišnji rod pšenice. Večeras uzdižemo Bogu svoju zahvalnicu, a naše se molitve uzdižu Bogu poput dima tamjana koji uzlazi do svodova ove naše stolne bazilike svete Terezije. Naša je stolnica ponosna i zato što na katedri naših biskupa Lajče, Matiše i Ivana sjedi šibenski biskup, preuzvišeni gospodin Ante Ivas.

On se spremno odazvao da iz ubavog Šibenika dođe u našu bilu Suboticu. Naša dva grada povezuje i mila nam zvonka ikavica. Do kraja XVIII. stoljeća mađarski su franjevci ovdasne vjernike zvali Dalmatincima, a naš jezik dalmatinskim. Eto, i govor i ime nas veže sa Šibenikom.

Naš nekadašnji kapelan Gábor Tormásy je 1883. godine ovako opisao subotičke Dalmatince: 'Za ovaj narod vjera nije bila prazna riječ. Vjera je bila odrednica njegovoga života... Ovaj je narod Boga volio iskreno, svim žarom svoje duše...'. Bio je pravi uzor vjerničkog života.'

Na kraju Večernje, prije no što je podijelio blagoslov okupljenim vjernicima, biskup Ivas se podsjetio da je zadnji put u Subotici bio prije četrdeset i devet godina na sprovodu mo. Albe Vidakovića. Podsjetio se i dr. Josipa Andrića, još jednog velikog sina bačke ravnice, koji mu je kao studentu govorio da je skladao operu „Dužijanca“.

Tada sam prvi put čuo za Dužijancu, a evo sada ču je doživjeti i izbliza, uživo, izrazio je svoju radost biskup Ivas. On je posebno naglasio veliku zaslugu dr. Josipa Andrića za širenje štovanja bl. Nikole Tavelića koje je on promicao i koje je uvelike pomoglo i njegovu proglašenju svetim.

Risarsko-folklorna večer

Iste večeri risari, koji su ove godine sudjelovali na Takmičenju risara, položili su vijenac na bistu Blaška Rajića koja se nalazi u parku ispred Gradske kuće. Ondje ih je dočekao i pozdravio mons. Stjepan Beretić. On im je zahvalio što su i ove godine bili „vridni risari“ i što njeguju i čuvaju taj divni običaj. Zahvalio im je također što ne zaboravljaju Blaška Rajića bez kojega, kako je rekao, danas sigurno ne bi bilo Dužijance, jer da on taj drevni obiteljski

običaj nije prenio u crkvu, on bi pomalo nestajao s prestankom ručnog obavljanja žetve.

Biskup Ivas je u večernjim satima, u pratnji svog tajnika Roka Glasnovića i katedralnog župnika Stjepana, prisustvovao i tzv. „Risarskoj večeri“ na kojoj, po tradiciji risari (kosci) prikazuju kako su se nekoć s „gazdama“ pogadali za „ris“ (ručno košenje žita). To je ujedno prigoda i da se široj publici predstave najbolji risari ovogodišnjeg natjecanja risara, koje se također svake godine održava u okviru Dužijance. Nakon risara nastupili su brojni folklorni ansamblji, sudionici Dužijance 2013., kako iz Vojvodine tako i iz Hrvatske, Mađarske i Grčke.

Ispraćaj bandaša i bandašica iz crkve sv. Roka Slavije završnog dana Dužijance započelo je u nedjelju 11. kolovoza u „kolivki Dužijance“ u crkvi sv. Roka, u kojoj je 1911. slavljena prva crkvena Dužijanca. Tradicionalnim obredom ispraćaja i blagoslova bandaša i bandašice koji je predvodio župnik župe sv. Roka mons. Andrija Anišić započelo je zahvalno slavlje Dužijance. Nakon toga blagoslova, na kojem osim katedralnog bandaša i bandašice sudjeluju i svi bandaši i bandašice iz okolnih subotičkih naselja te iz Svetozara Miletića i Sombora, krenula je svečana povorka zaprega koji su bandaše i bandašice ulicama grada odvezli na svetu misu zahvalnicu u katedralu.

Euharistijsko zahvalno slavlje je vrhunac svake Dužijance, a predslavio ga je šibenski biskup mons. Ante Ivas u zajedništvu s domaćim biskupom mons. Ivanom Pénzesom i svećenicima Subotičke biskupije i okolice. Katedrala je na Dužijancu svake godine pretjesna da primi sve vjernike koji žele zahvaliti Bogu za žetvu i kruh svagdašnji. Na početku mise biskupa Ivasa pozdravio je biskup Pénzes osobito srdačnim riječima dobrodošlice, jer ga poznaje još iz studentskih dana iz Zagreba.

Na svetoj misi Božju riječ su čitali bandaš Marko Peić Tukuljac i bandašica Vedrana Cvijin. Molitve vjernika su predmolili mladi odjeveni u narodne nošnje, a u prikaznoj procesiji, osim euharistijskih darova, svi bandaši i ban-

dašice pokazali su biskupu gostu krune – simbole ovo-godišnjih Dužijanci u svojim župama. Katedralna bandašica Vedrana prinijela je hostije za pričest u toj misi, a bandaš krunu subotičke Dužiance koju je u tehnici slame izradila slamarica Jozefa Skenderović. Ovogodišnja kruna Dužiance prikazuje logo Godine vjere. Na misi je pjevao katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnjanjem Miroslava Stantića.

Euharistijsko slavlje u subotičkoj katedrali

U prigodnoj propovijedi biskup Ivas je istaknuo kako je i hrvatski narod kao i mnogi drugi narodi prihvatio Božju mudrost te je kroz nedaće i napasti povijesti ostao do danas gradeći svekoliku kulturu života. Na prvome mjestu obiteljskog života, a onda i društvenog života i življenja posvuda gdje nas je Bog stavi, na kopnu i moru, na zemlji i kamenu, kako u matičnoj domovini Hrvatskoj tako i izvan nje, tako i ovdje u Bačkoj i na svim stranama svijeta razsute, naglasio je biskup u svojoj propovijedi.

Pozvao je zatim okupljene vjernike da dadu hvalu Bogu ali i našim obiteljima, djedovima i bakama, očevima i majkama, našoj Crkvi, našim svećenicima, redovnicima, učiteljima, mnogim znamenitima i neznamenitim ljudima na različitim poljima odgoja, obrazovanja i kulture, sve do danas, sve do nas. Do vas ovdje nazočnih, do ove veličanstvene tradicionalne manifestacije Dužiance koja je bogata upravo tom dubokom prožetošću vjerom i kršćanskim vrednotama života našega hrvatskog naroda ovdje u Bačkoj. U zaključku svoje propovijedi mons.

Ivas se osobito obratio mladima, podsjetivši ih na nedavni susret mlađih u Brazilu i na riječi pape Franje. „Kad je naše srce dobra zemlja koja prihvaca sjeme Riječi, kad se 'oznosi košulja' u nastojanju da živimo kao kršćani, nikad nismo sami, uvijek smo dio Crkve koja prolazi isti put. Što više, postajemo graditelji Crkve i sudionici povijesti. U vašim je mlađim srcima želja graditi bolji svijet, pravedan, bratski svijet. Čujem to sa svih stana svijeta. Ostaje jedino pitanje, odakle početi? I ima samo jedan odgovor: Treba početi s Kristom i od sebe! 'Ti i ja', ponavljao je sveti Otac uz oduševljenje, ganguće i burno odobravanje mlađih. I

stoga je biskup Ivas pozvao brojne mlade na misi Dužiance: Usudite se, dragi mladi, vidjeti i iskusiti kako je lijepo živjeti Evanđelje, njegovu Radosnu vijest „Života u izobilju“. Usudite se biti „zagledani u Krista“, u njegov križ i trnovu krunu, svim iskušenjima straha, izdaja i zataja, svim prijetnjama đavolskim, usprkos. Usudite se vidjeti njegovo kopljem otvoreno srce i sebe u njegovu srcu nađite, u Gospinom zagrljaju. Usudite se svjedočiti „Mir, dar uskrsloga“. Usudite se biti „Zajedno u Kristu“ i imali vi, i naš narod s vama, i ova Crkva subotička, obilnu, dobru i blagoslovljenu žetvu i duge i ovako svečane i radosne žetvene svečanosti, poželio je biskup mladima i svima okupljenima.

Svečana povorka

Poslije svete mise uslijedila je svečana povorka u kojoj su sudjelovali brojni mlađi u narodnim nošnjama kao i brojna kulturno-umjetnička društva: HBKUD „Lemeš“ iz Svetozara Miletića, HKD „Šid“ iz Šida, OKUD „Mladost“ iz Subotice, MKC „Népkör“ iz Subotice, HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, HUK „Lajčo Budanović“ iz Male Bosne, HKPD „Đurđin“ iz Đurđina, HCK „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, Ansambl „Maros“ iz Mađarske, Kulturna udruga „Mesimvrias“ iz Grčke, KUD „Slavko Janković“ iz Rokovaca – Andrijaševaca iz R. Hrvatske, Vrtić „Marija Petković – Sunčica“ iz Subotice, Kraljice župe „Sv. Marko“ iz Starog Žednika te risari „Dužiance 2013“.

Na kraju svečane povorce bandaš i bandašica uručili su u nazočnosti predsjednika Organizacijskoga odbora „Dužijanca 2013.“ Marinka Piukovića i domaćina salaša Dajane i Davora Šimića, gradonačelniku Subotice Modestu Duliću na misi blagoslovjen kruh od brašna ovogodišnje žetve.

Prikazavši ga na sve četiri strane grada kao znak da će u gradu biti kruha za svakoga, gradonačelnik je u svom obraćanju mnoštvu na glavnom gradskom trgu uputio nekoliko riječi ističući da se u duhu tradicije, duge više od jednog stoljeća, Dužijanci slavi novi rod i novi kruh i zahvaljuje vrijednim ratarima koji su ga svojim radom iz

zemlje stvorili, kao i Bogu koji ga je sačuvao. Zahvaljujući Dužnjaci, ravničarsko blago postalo je i etnološko blago Subotice i regije, zaključio je gradonačelnik.

Posjet grobu Blaška Rajića

U poslijepodnevnom dijelu proslave Dužjance, bandašica Vedrana i bandaš Marko su za župnikom župe sv. Roka posjetili grob Blaška Rajića, utemeljitelja crkvene Dužjance i onđe položili cvijeće i vjenac od žita, zahvaljujući mu što je Hrvatima Bunjevcima podario Dužnjaku, jer s prestankom „risa“ u obitelji vjerojatno bi nestao i običaj Dužjance, a zahvaljujući upravo činjenici da je ona postala i crkvena svečanost, ona se održala do danas.

Bandašicino kolo

Dužjanca je završila tradicionalnim „bandašicinim kolom“ koje se također održalo na središnjem gradskom trgu. U prigodnoj svečanoj ceremoniji početka kola, prisutnima se obratio i biskup Ivas ističući kako se boraveći u Subotici osjetio kao da je doma, iako fizički umoran, duhovno odmoran jer ga je odmorila ljepota i duhovnost slavljenja Dužjance u kojoj je uživao dva dana. (Andrija Anišić)

Bereške žetvene svečanosti

U nedjelju 14. srpnja 2013. godine u Beregu su održane „Bereške žetvene svečanosti“, čime je na simboličan način obilježen završetak ovogodišnje žetve. Na novom je žitu Bogu zahvaljeno na misi u crkvi svetog Mihovila.

Kao što bunjevački Hrvati na „Dužnjaci“ zahvaljuju na uspješno obavljenoj žetvi i za novi kruh, tako i Berežani zahvaljuju Bogu, ali je njihov običaj nešto drugačiji. Marin Katačić, predsjednik HKPD-a „Silvije Strahimir Kranjčević“, kaže kako je to stari običaj koji je s njiva prenesen u crkvu.

„Velečasni Davor Kovačević je taj običaj prenio u crkvu 1999. godine i od tada svake godine u crkvi zahvaljujemo za novo žito i kruh. Naime, do šezdesetih godina prošlog stoljeća postojao je običaj da na koncu žetve na gazdinoj njivi, a gledalo se da posljednji snop padne oko podne kada se oglase crkvena zvona, kosci kleknu na koljena u krug oko snopa žita i da se izmoli ‘Andeoski pozdrav’. Glavni kosac ili gazda uzimao je u ruku taj snop žita, digao ga u vis i svi skupa izgovorili su ‘Jezus’ odnosno Isus. Nakon toga se išlo gazdinoj kući uz pjesmu. Gazdarica je čekala kosce na kapiji i svetila ih svetom vodom. Kod gazde i gazdarice predavao se posljednji snop žita, a oni su im platili za košenje žita, poslužili im ručak, a kod bogatijih bila je tu i glazba pa se veselilo za završenu žetvu“, kaže Katačić.

Po ugledu na taj narodni običaj sudionici „Bereških žetvenih svečanosti“ unijeli su u crkvu snop žita, sačuricu sa zemljom da se posveti za novu sjetvu, sačuricu novog žita i novi kruv, koje je svećenik posvetio. Isto kao i na njivi, samo sada u crkvi, kosci su kleknuli i zajedno s velečasnim izmolili »Andeoski pozdrav«, zatim je vlč. digao snop žita i svi su skupa izgovorili »Jezus«. Poslije toga srpovi su zaborbeni u snop žita, a koršovi (čupovi za vodu) stavljeni su pokraj snopa i nakon toga održana je misa zahvalnica. Poslije mise je ispred crkve odigrano kolo, a proslava je nastavljena u Domu kulture.

Organizatori „Bereških žetvenih svečanosti“ su Udruga Hrvata „Ante Jakšić“, koja djeluje pri župi svetog Mihovila u Beregu, a koja osim Hrvata iz Berega okuplja i Hrvate iz Koluta, te HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Berega. Gosti na ovogodišnjim „Bereškim žetvenim

svečanostima“ bili su članovi HBKUD „Lemeš“ iz Lemeša.

Dužijanca u Lemešu

Lemeška Dužijanca proslavljena u crkvi Rođenja BDM 21. srpnja 2013. godine, a predvoditelji ovogodišnjega slavlja bili su bandaš Mladen Knezi i bandašica Ivana Racić te mali bandaš Sebastijan Dujmović i mala bandašica Dragana Benčik. Misno slavlje predslavio je župnik Davor Kovačević iz Berega zajedno s đakonom Stipanom Periškićem iz Monoštora i domaćim župnikom Antalom Egedijem.

Đakon Stipan Periškić je u propovjedi istaknuo da su ovo lijepi dani da Bogu zahvalimo na plodovima zemlje. „Bit nisu ljepota mladih u nošnjama već kruh koji se na oltaru pretvara u kruh nebeski. Ako rad nije blagoslovjen, čovjek neće imati što ubrati. Sklopljene ruke i iskrene molitve treba uputiti Bogu“, rekao je propovjednik.

Poslije misnoga slavlja povorka je stala kod križa kako bi kratkom molitvom još jednom svi skupa zahvalili na Božjoj dobroti. Nakon toga uslijedio je prijam kod predsjedavajućeg mjesnog savjeta Aleksandra Vidakovića, kojem je su predani blagoslovjen kruh i kruna Dužijance. On je zahvalio bandašu i bandašici na trudu da i ove godine imamo Dužijancu i izrazio nadu da će se ovaj običaj očuvati i u budućnosti. Nakon prijama mladi su fijakerima krenuli u ophod po selu.

Slavlje je nastavljeno uz tamburaše iz Sonte „Sončanski biseri“ i objed u Domu kulture. Misno slavlje su svojom pjesmom uljepšali novi kantor Željko Zelić kojemu je u pomoć pritekla Melinda Balaž Batalo iz Čonoplje, kao i dječji zbor domaćina „Mali nemeši“ i članovi pjevačke skupine.

Proslavi Dužijance nazočili su među ostalima: bandaš i bandašica iz Sombora Antonio Gromilović i Mariela Parčetić, vijećnik HNV-a i predstavnik HUPD „Dukat“ iz Vajske Željko Pakledinac, predsjednik HKUD-a „Vladimir Nazor“ i dopredsjednik općine Sombor Mata Matarić, konzul R. Hrvatske Neven Marčić, predstavnici HKPD „S.

S. Kranjčević“ iz Berega i KUDH „Bodrog“ iz Monoštora.

Lemešani su se za slavlje Dužijance pripravljali brojnim programima. Poetska večer održana je 19. srpnja, a stihove su govorili autori iz Sombora, Alekse Šantića, Čonoplje te domaćini. Svi pjesnici su bili sudionici Lire naive 2013. Publiku je glazbom i svojim glasom oduševila Aleksandra Pletikosić. Događaj je pratila i samostalna izložba fotografija Ivana Horvata. Od petnaest izloženih fotografija s motivima žetve, polovica su bili njegovi autorski radovi a druga polovica starih koje je prikupio i obradio.

U subotu, 20. srpnja u prijepodnevnim satima održana je likovna kolonija članova Hrvatske likovne udruge Croart, u kojoj su sudjelovali slikari iz Srbije (Sombor i Subotica), Mađarske, Austrije. Na samom početku kolonije predsjedavajući Croarta Josip Horvat darovao je domaćinima sliku Sándora Kerekesa. Istoga dana je na malom sportskom terenu priređen kulturno-umjetnički program. Ovogodišnji baćo i nana bili su Ilija Ezgeta i Mariška Pravdić. Ovaj dvojac publici je dočarao par lijepih

scena iz prošlosti s motivima žetve i žetvenih radova. U tome su im pripomogli folklorni odjel s bunjevačkim dječjim „sigrama“ i plesovima, plesovima iz Banata, kao i gosti ME „Németh László“, djevojački pjevački zbor „Musaica viva“ iz Lemeša i dragi nam gosti iz Sombora HKUD „Vladimir Nazor“, s plesovima iz Posavine. (Lucia Knezi)

Dužianca 2013. u Somboru

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ priredilo je u nedjelju, 28. srpnja, Dužionicu, tradicionalnu manifestaciju, kojom se obilježava završetak žetve. Bila je to 79. godina zaredom da Hrvati u Somboru na ovakav način zahvaljuju Bogu na uspješno obavljenoj žetvi i na novom kruhu. Ovogodišnji bandaš i bandašica bili su Antonio Gromilović i Mariela Parčetić.

Proslava je počela okupljanjem sudionika „Dužionice“ u Hrvatskom domu, nakon čega je svečana povorka predvođena najmlađim sudionicima prošla središtem grada do crkve Presvetog Trojstva, gdje je održana svečana sveta misa na kojoj je posvećen kruh od novog žita. Misu je služio velečasni Jakob Pfeifer, župnik iz Odžaka. „Kada su ovakvi trenuci da se zahvaljujemo Bogu za zemaljske plodove, dobro se prisjetiti molitve – molimo Boga da se znamo služiti ovozemaljskim materijalnim dobrima radi spasenja i zadobivanja nebeskog kraljevstva. Danas, dok zahvaljujemo Bogu za sve plodove, najprije trebamo zahvaljivati za plod čovjeka. Da zahvaljujemo jedni za druge, da nas ima, da vodimo brigu jedni o drugima. To je bit kršćanstva“, kazao je velečasni Pfeifer.

Nakon svete mise sudionici Dužionice okupili su se na Trgu Presvetog Trojstva ispred Gradske kuće, a odatle su se u povorci glavnom somborskom ulicom uputili u Županiju, gdje ih je primio gradonačelnik Sombora Nemanja Delić. Ovogodišnja bandašica Mariela Parčetić uručujući kruh od novog žita gradonačelniku obratila se prvom čovjeku Grada Sombora ovim riječima:

„Imam čast i zadovoljstvo u ime HKUD-a 'Vladimir Nazor', svih sudionika i gostiju Dužionice pozdraviti Vas i Vaše suradnike. Naše društvo, kao osvijedočeni čuvar tradicije i običaja Hrvata na ovim prostorima, slavi danas 79. Dužionicu. Kruh, dar Božji, plod zemlje i ljudskog rada bio je i ostao simbol života, obitelji, dobrote i ljubavi, ali i opstanka cijele zajednice. Gdje ima kruha – ima i mira, gdje ima mira – tu je i ljubav i blagostanje. Znali su to naši stari, znamo i mi. Zato su vrijedni žeteoci brižljivo sakupili svako zrno, a vješte ruke naših domaćica pripravile kruh od novog žita. S istim žarom, kao i naši preci, i mi smo danas zahvalili Bogu na uspješnoj žetvi i prinijeli kruh na blagoslov, te ga sada darujemo Vama. Darivanje blagoslovljenog kruha od novog žita gradonačelniku je, poslije svete mise, najsvećeniji čin Dužionice. Stoga primite ovaj naš blagoslovljeni kruh kao simbol međusobne povezanosti i mira, te ga podijelite svim građanima Sombora.“

Zahvaljujući na darovanom kruhu, gradonačelnik Delić je istaknuo: „Slaveći Dužionicu vi obilježavate i ono što su običaji i tradicija naroda s naših prostora, ali to sve više postaje i jedan veliki kulturni događaj i jedna od najvećih manifestacija tijekom ljeta koje se dešavaju u Somboru. Novi kruh koji ste mi donijeli jest simbol Zahvala Bogu za plodove zemlje i ljudskoga rada da smo imali rodnu godinu. No, najvažnije je da mi ovdje u Gradu Somboru njegujemo zajedništvo i kada je godina rodna i kada je godina manje dobra. Bitno je da svi zajedno pod ovim jednim Suncem dijelimo sudbinu i ono što su plodovi ove zemlje. Naši narodi koji žive na ovim prostorima oduvijek su živjeli na ovoj zemlji i od ove zemlje i na njoj vrijedno radili. Ovaj običaj koji danas svi zajedno proslavljamo simbolizira i vrednoću naših ljudi. Naši paori i domaćini imat će berićetan rod ove godine, ali ovaj kruh je potvrda da neće biti naših gladnih sugrađana.“

Proslava Dužionice nastavljena je u Hrvatskom domu, gdje je za sve sudionike priređen svečani ručak. „Tradicija Dužionice u Somboru duga je skoro 80 godina, u Subotici više od stoljeća i to je jedan od ključnih identitetskih elemenata u Hrvata na ovim prostorima. Usudio bih se reći da to nije samo hrvatska tradicija već jedan od

elemenata koji su Hrvati utkali već i u vojvođanski tradiciju, jer to je manifestacija koju podupiru dva velika grada u Vojvodini – Subotica i Sombor”, rekao je generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici Dragan Đurić. Predsjednik HKUD-a „Vladimir Nazor“ Mata Matarić zahvalio je svim sudionicima i gostima. On je istaknuo značaj tradicije koja je duga 79 godina, a u šali je napravio usporedbu da u dvorani Hrvatskog doma nema starijeg od Dužionice.

Među uzvanicima na ovogodišnjoj Dužionici bili su: konzul RH u Subotici Neven Marčić, tajnik HNV-a Željko Pakledinac, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Tomislav Žigmanov, ravnatelj NIU „Hrvatska riječ“ Ivan Karan, dopredsjednik DSHV-a Pero Horvacki, zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu i informiranje Milan Micić, gradonačelnik Sombora Nemanja Delić, kao i gosti iz Sirokog Polja i Osijeka.

Knjижevna večer i „Miroljub“

U sklopu proslave „Dužionice“ 25. srpnja 2013. godine, u Hrvatskom domu organiziran je program na kome su predstavljeni bandaš i bandašica, a sudionici programa bili su pjesnici „Lire naive“ iz Sombora, Lemeša i Čonoplje, koji su govorili stihove svojih pjesama, kao i pjevačka skupina „Nazora“. Za „Dužionicu“ je pripremljen i novi broj „Miroljuba“, lista koji priprema i izdaje HKUD „Vladimir Nazor“. (Zlata Vasiljević)

I u Rumi proslavljen završetak žetve

Povodom završetka žetvenih radova u HKPD-u „Matija Gubec“ iz Rume u subotu, 3. kolovoza 2013. godine, održana je tradicionalna igranka. Veliki broj gostiju na igranki pozdravio je predsjednik Društva Pavle Škrobot, a sve nazočne su tijekom večeri zabavljali članovi malog tamburaškog sastava.

Ove su godine gošće bile i članice pjevačkog zbora rumske gimnazije „Stevan Pužić“, koje su se predstavile s nekoliko skladbi.

Igranka povodom završetka žetve je dio dugogodišnje tradicije Hrvata u Rumi, kojom oni iskazuju zahvalu Bogu za rod pšenice kao simbola blagostanja.

Dužijance su proslavljeni i u Žedniku

U crkvi sv. Marka u Žedniku, svečanim euharistijskim slavljem proslavljena je 14. srpnja 2013. godine Dužijanca kao znak zahvale Bogu za obilnu žetvu i dar kruha. Predvoditelji ovogodišnje Dužijance bili su bandaš Ivica Pandžić i bandašica Dajana Sič te mali bandaš Aleksandar Jakobčić i mala bandašica Vanja Perčić.

Ures ovome slavlju bili su svakako djeca i mladi odjeveni u bunjevačku narodnu nošnju koji su zajedno s gostima iz HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora, također odjevenim u prelijepu narodnu nošnju, dočekali bandaški par, koji je stigao na svečano urešenim karucama, noseći sa sobom kruh i sliku od slame koju je izradila naša župljanka Ruža Pejić.

Svečano misno slavlje predslavio je fra Zdenko Gruber uz concelebraciju upravitelja đurđinske župe vlč. Miroslava Orčića, ovogodišnjeg mlađomisnika vlč. Vinka Cvijina te domaćeg župnika preč. Željka Šipeka.

Fra Zdenko je u svojoj propovijedi istaknuo važnost zahvaljivanja Bogu za sve što posjedujemo, jer sve nam dolazi od Stvoritelja, stavljajući pred nas lik sv. Franje iz Asiza, koji je u svemu prepoznao prst Božji i duboko bio svjestan da baš sve dolazi od Boga te svojim životom zahvaljivao Bogu na svakom daru.

Mladi u narodnim nošnjama su u prikaznoj procesiji prinjeli na oltar klasje žita, misne darove – vodu, vino i hostije te kruh od novoga žita i sliku – simbol ovogodišnje Dužijance. Zbor „Sv. Marko“ predvođen kantorom Nikolom Ostrogoncem uljepšao je ovo slavlje skladnim pjevanjem.

Djeca i mladi župe umnogome su pridonijeli pripravi za ovogodišnju Dužijancu, no nije izostala ni ona duhovna priprava. Naime, 9. srpnja večernjom svetom misom proslavili su dan suzaštitnice župe, Marije Propetog Isusa Petković, a 11. srpnja je bio dan klanjanja za područje žedničke župe.

Dužijance u Bajmaku

U Bajmaku je 14. srpnja u crkvi Petra i Pavla svečano obilježen kraj žetve, Dužijanca, kao zahvala Bogu za kruh načinjen od novoga žita. Glavni nositelji ove svečanosti u Bajmaku brojni su mladi koji su se u proteklih tjedan dana okupljali u domu obitelji Petreš, u kojem se uz pjesmu čistilo žito za ukrašavanje crkve i druge potrebe ovogodišnje proslave Dužijance.

Svečanom misnom slavlju prethodio je dolazak povorke sa sudionicima obučenim u narodnu nošnju, a uz pratnju konjanika. Bandaš David Ušumović i bandašica Dajana Sabo pred crkvu su već na tradicionalan način stigli karucama. Svetu misu i homiliju je predvodio župnik iz Male Bosne Dragan Muhamet, koji je u svojoj propovijedi istaknuo značaj zahvale u životu običnoga čovjeka na svemu onome što od Boga dolazi. Mjesni je župnik Zsolt

Bende na kraju svete mise zahvalio svima koji su pri-donijeli ovogodišnjoj realizaciji Dužiance.

Sliku koja je simbolizirala ovogodišnju krunu bajmačke Dužiance, koju su nosili bandaš i bandašica, nosila je naziv Godina vjere, a izradila ju je slamarka Eržika Virag, u suradnji s Marijom Dulić. Krunu od žita koju su do oltara nosili predstavnici bajmačke mlađeži izradila je Marija Petreš. Uz pjesmu „Rajska djevo, kraljice Hrvata“ završena je ovogodišnja proslava Dužiance u Bajmaku, nakon čega je u župnom dvorištu odigrano kolo.

U večernjim satima uz glazbu tamburaškog sastava „Ruže“ održano je tradicionalno Bandašicino kolo.

Dužijance u Maloj Bosni

Dužijanca u Maloj Bosni proslavljena je 28. srpnja u župi Presvetog Trojstva. U obnovljenoj crkvi svečanu svetu misu zahvale za završetak ovogodišnje žetve predstavio je mladomisnik Vinko Cvijin.

Prije samog početka mise, zajedno s domaćim župnikom vlč. Draganom Muharem, te s članovima Pastoralnog vijeća župe dočekao je ovogodišnjeg bandaša Marka Franciškovića i bandašicu Biljanu Kovač blagoslovivši žito i prisutne vjernike koji su se okupili u velikom broju.

Bandaš i bandašica prinijeli su sliku koju je i ove godine izradila Kata Skenderović. Na slici je predstavljen logo Godine vjere izrađen u tehniči slame. Na kraju svete mise župnik je zahvalio svima koji su pomogli u organizaciji Dužiance. Slavlje je nastavljeno u vjerouačnoj dvorani gdje su domaćini bili roditelji bandaša i bandašice. Uvečer istoga dana, kako je već dugo vremena običaj u Maloj Bosni, prije bandašicinog kola priređena je svečana akademija u crkvi, prigodom koje su blagoslovljene nove orgulje te je održan kolaudacioni koncert. Večer je okrunjena druženjem mnoštva ljudi u župnom dvorištu uz tamburašku glazbu i kolo.

Dužijance u Tavankutu

Uoči proslave Dužiance, Tavankut je obilovalo događanjima, a sve u sklopu XXVIII. saziva Prve kolonije naive u tehniči slame – zatvaranje kolonije, završetak II. seminara bunjevačkih plesova, te predstavljanje ovogodišnjeg bandaša Maria Davčika i bandašice Mirjane Crnković, malog bandaša Ivana Skenderovića i male bandašice Ane Vereb.

Slavlje povodom završetka žetve u Tavankutu započelo je u subotu, 20. srpnja, u dvorištu Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“.

U kulturno-zabavnom dijelu programa predstavili su se pjesmom i plesom polaznici II. seminara bunjevačkih plesova, a nakon njih sve tri plesne skupine ove udruge. Predsjednik društva Ladislav Suknović službeno je zatvorio ovogodišnju koloniju, naglasivši kako su i ove godine

na koloniji načinjena nova, vrijedna djela, te istaknuo kako se društvo intenzivno priprema za XXIX. saziv, kada se planira organizacija svjetskog kongresa stvaratelja u tehniči slame, a na kraju programa prošlogodišnji bandaš Tomislav Tumbas i bandašica Anita Kolar su ovogodišnjim predvodnicima tavankutske dužiance predali krunu sa simbolima Godine vjere, koju je izradila Jozefina Skenderović.

U nedjeljno jutro karuce i konjanici, mlađi u narodnoj nošnji, nekoliko su sati obilazili selo i time skrenuli pozornost mještana i gostiju kako se bliži vrhunac proslave ovogodišnje Dužiance – zahvale Bogu za ovogodišnji kruh. Svečanu svetu misu predvodio je župnik iz Male Bosne Dragan Muharem, a nazočili su joj i gosti iz Hrvatske i Mađarske koji su protekli tjedan boravili u Tavankutu. Bandašicino kolo, koje se tradicionalno održava na kraju slavlja, i ove je godine bilo u dvorištu župe, a prisustvovali su mu brojni mještani i gosti, koje je zabavljao tamburaški sastav „Kombrio“.

Dužijance u Ljutovu

Mještani sela Ljutovo i ove, 2013. godine na tradicionalan način su obilježili dan Dužiance. Okupljanje risara i mlađih u narodnim nošnjama započelo je u nedjelju, 4. kolovoza, u ranim poslijepodnevnim satima kod domaćina ovogodišnje Dužiance – Ruže i Antuna Juhasa. Uz tamburašku pratnju i veselje povorka je od domaćina krenula do Doma kulture u središtu Ljutova, gdje se održala misa zahvalnica. Na čelu povorke bile su karuce koje su nosile ovogodišnjeg bandaša Milana Tikvickog i bandašicu Mariju Mamužić, te malog bandaša Denisa Stanišića i malu bandašicu Zvezdanu Bukvić. Slijedili su mlađi u narodnim nošnjama, kao i ovogodišnji risari, sudionici manifestacije Natjecanja risara.

Misno slavlje je predvodio tajnik Subotičke biskupije vlč. Mirko Štefković. Poslije euharistijskoga slavlja uslijedio je kratak program gdje su bandaš i bandašica s risarima izjednacili domaćina o ovogodišnjem rodu, a nastupili su članovi HKPD-a „Matija Gubec“ iz Tavankuta, ogrank iz

Ljutova. U Ljutovu za Dužijancu poslije programa uvijek slijedi bandašicino kolo, a sudionike i goste je zabavljao tamburaški sastav „Ruže“ iz Subotice.

Dužijance u Đurđinu

Svečanom misom zahvalnicom u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu proslavljenja je 4. kolovoza 2013. godine Dužijanca u Đurđinu. Nositelji đurđinske zahvale Bogu za žetvu i novi kruh bili su bandaš Vedran Matković, bandašica Marina Horvacki, te mali bandaš Krunoslav Dulić i mala bandašica Katarina Ivković Ivandekić.

Svetu misu je predvodio svećenik dr. vlč. Ivica Ivanković Radak, zajedno sa svećenicima vlč. Miroslavom Orčićem i vlč. Željkom Šipekom. Propovijed je održao svećenik dr. vlč. Ivica Ivanković Radak, koji je potaknuo brojne nazočne vjernike da ne gube život u ispraznim stvarima, nego da teže za Kraljevstvom nebeskim. U procesiji, koja je održana u sklopu mise, sudjelovali su, osim bandaša Vedrana i bandašice Marine, i mladi u nošnjama, te ministri i svećenici, ali i brojni vjernici.

Na kraju svete mise vjernike „bunjevačkog roda, a hrvatskog naroda“ pozdravio je vlč. Julije Bašić. Bikovački župnik podsjetio je vjernike na važnost zahvaljivanja Bogu i na važnost molitve. Također je prenio đurđinskim vjernicima pozdrave od njihovog župnika Lazara Novakovića, te ih ohrabrio da ih Lazar uvijek prati u molitvama, iako je iz zdravstvenih razloga spriječen biti s njima. Zbog bolesti Lazara Novakovića i njegove nemogućnosti

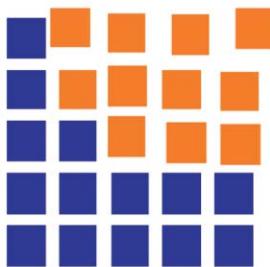
vođenja župe, đurđinski vjernici bili su u potrebi za novim svećenikom kojeg su službeno i dobili jučer na Dužijanci. Julije Bašić je u ime dekana dekanata Subotice Donjeg grada pročitao pismo biskupa Ivana Pénzesa kojim je priopćeno da će njihov svećenik biti vlč. Miroslav Orčić, svećenik koji je posljednjih par mjeseci i vodio župu sv. Josipa Radnika u Đurđinu.

U večernjim je satima u crkvi održana tradicionalna „akademija“ čiji se program sastojao od dvije tematske cjeline, a to su: Godina vjere, koju je proglašio papa Benedikt XVI. u listopadu prošle godine, te obljetnice rođenja ljudi koji su svako na svoj način ostavili doprinos i trajno obogatili kulturu, vjeru i povijest našeg naroda. Budući da se ove godine obilježava stogodišnjica rođenja Đurđinčanke teta Kate Rogić, jedne od utemeljiteljica umjetnosti u tehnici slame, te također stogodišnjica rođenja svećenika i pjesnika Alekse Kokića, drugi dio programa akademije je bio posvećen njima.

U akademiji, osim bandaša, bandašice i recitatora, sudjelovao je i đurđinski dječji zbor pod vodstvom vjeroučiteljice Verice Dulić, te tamburaški sastav koji vodi prof. Vojislav Temunović.

Program je završen pjesmom „Kolo igra, tamburica svira“ nakon koje je bandašica otvorila Bandašicino kolo, koje je već tradicionalno započelo malim koncertom „Đurđinskih cura“, a nastavilo se do kasnih večernjih sati uz tamburaški ansambl „Tajna“.

Centar za istraživanja migracija
Center for Migration Studies

Publikaciju finansijski podržava Ambasada Sjedinjenih Američkih Država iz Beograda i misija OEBS u Srbiji.
Mišljenja objavljena u biltenu ne predstavljaju nužno zvanične stavove Vlada i organizacija
koje finansiraju ovaj projekat.